

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ХАВФСИЗЛИК КЕНГАШИНИНГ КЕНГАЙТИРИЛГАН ЙИҒИЛИШИНИ ЎТКАЗДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Шавкат Мирзиёев раислигида

12 январь куни Хавфсизлик кенгашининг Қуролли Кучлар ва ҳарбий-маъмурий секторларнинг 2023 йилдаги фаолияти якунлари ва яқин истиқболга мўлжалланган вазифалар муҳокамасига бағишланган кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди.

Мажлисада Хавфсизлик кенгаши аъзолари, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари таркибига кирадиган вазирлик ва

идоралар раҳбарлари, округлар қўмондонлари, ҳарбий-маъмурий секторлар раҳбарлари — Қорақалпоғистон Республикаси

Жўқорғи Кенгеси Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимлари ҳамда жамоат ташкилотлари вакиллари иштирок этди.

Йиғилиш аввалида давлатимиз раҳбари мажлисда муҳофаа қобилиятини янада мустаҳкамлаш ва Қуролли Кучларни ривожлантириш борасида 2023 йилда амалга оширилган ишларнинг натижаларини таҳлил қилди.

Вазирлик ва идоралар, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг бу йўналишдаги фаолияти танқидий кўриб чиқилди, мутасадди раҳбарларнинг ҳисоботлари тингланди.

Ҳарбий хизматчилар ва ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш тизимини такомиллаштириш, миллий армиямизни янада ривожлантириш ва мамлакатимиз муҳофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, ҳарбий-маъмурий секторлар ва муҳофаа саноати фаолияти самарадорлигини ошириш масалалари муҳокама қилинди.

Глобаллашув жараёнлари ҳамда одамлар, айниқса, ёш авлоднинг қалби ва онги учун кураш кучайиб бораётган ҳозирги ўта мурракаб шароитда ҳарбий-ватанпарварлик руҳидаги тарбиянинг ўрни ва аҳамияти тобора ортиб бораётгани алоҳида таъкидланди.

— Бугунги кунда ҳар биримиз амалда Ватан ҳимоясига бўлишимиз, ёшларимизни ҳам шу руҳда камол топтиришимиз зарур, — деди Президентимиз.

Шу муносабат билан давлатимиз раҳбари ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш тизимини қайта кўриб чиқиш юзасидан тегишли мутасаддиларга аниқ топшириқлар берди. Навқирон авлод

вакиллари яқин келажикдаги ислохотлар жараёнидаги иштирокини ошириш, улар ўз интеллектуал ва ижодий салоҳиятини рўйбга чиқариши учун шароитлар яратиш муҳимлигига эътибор қаратди.

Ҳозирги кунда Қуролли Кучларнинг замонавий инфратузилмаси негизда ва мономарказларда ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш борасидаги ишлар йўлга қўйилган. Давлатимиз раҳбари бу йўналишдаги тадбирларни кенгайтириб, ёшларни замонавий касбларга ўқитиш ва меҳнат фаолиятини бошлаши учун субсидиялар орқали қўллаб-қувватлаш зарурлигини қайд этди.

Шунингдек, ёшларнинг фуқаролик позициясини мустаҳкамлаш мақсадида медиа маконда олиб борилаётган ҳарбий-ватанпарварлик руҳидаги ишларни кучайтириш вазифаси қўйилди.

Мажлисада мамлакатимиз муҳофаа қудратини мустаҳкамлаш, қўшинларнинг ҳарбий тайёргарлигини ошириш ҳамда ҳарбий илм-фанни ривожлантириш масалалари ҳам кўриб чиқилди. Олий Бош Қўмондон жанговар тайёргарлик тизимини инновацион ва илмий ёндашувлар асосида янада такомиллаштириш, ахборот алмашинуви ва қарорлар қабул қилиш бўйича замонавий ҳарбий ва илмий ишланмаларни амалга кенг жорий этиш бўйича топшириқлар берди.

Йиғилишда ахборот хавфсизлиги ва киберхавфсизлигини таъминлаш миллий хавфсизлик соҳасидаги муҳим вазифа бўлиб қолишига ургу берилди.

Бу борада Қуролли Кучлар ва ҳуқуқни муҳофаа қилиш органларини рақамлаштиришни жадаллаштириш, вазирлик ва идораларнинг барча ахборот ресурсларини ягона хавфсиз ахборот маконига бирлаштириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Миллий армиямизда ва ҳалқимиз ўртакда киберхавфсизлик борасидаги огоҳликни ва рақамли маданиятни ошириш бўйича тизимли ишларни йўлга қўйиш юзасидан энг муҳим вазифалар белгилаб олинди.

Хавфсизлик кенгаши йиғилишида мамлакатимиз муҳофаа саноати мажмуасини янада ривожлантириш, давлат чегараларини кўриқлаш тизимини такомиллаштириш, жамоат хавфсизлигини таъминлаш, фавқулодда вазиятларни прогноз ва мониторинг қилиш, авария ва техноген ҳалокатларнинг олдини олиш борасидаги ишлар самарадорлигини ошириш бўйича ҳам долзарб вазифалар кўрсатиб ўтилди.

Президентимиз ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзоларини ижтимоий қўллаб-қувватлаш ва уларга рағбат қўриқлаш бўлиб давлат сиёсатининг муҳим йўналиши бўлиб қолиши қайд этди.

Йиғилиш якунида давлатимиз раҳбари барча ҳарбийларни, бутун ҳалқимизни Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганининг 32 йиллиги ва Ватан ҳимоячилари кун билан самимий табриклаб, эзгу тилаklarини билдирди.

ЎЗА

14 январь — Ватан ҳимоячилари кун

ВАТАН — БУ БИЗ!

Термиз шаҳридаги “Ватанпарварлар” боғида ўтказилган тадбирдан қайтарканман, менга таниш киши набираси билан завқу шавққа тўлиб суҳбатлашаётгани эътиборимни тортиди. Уларга яқинлашдим, ҳарбий техникалар ҳақида бирма-бир сўзлаб бераётган инсонга набираси шундай савол берди:

— Бобо, Ватан ўзи нима?
— Болам, Ватан — бу мен, ота-онанг, киндик қонинг тўқилган жой-да, — дейди бобо набирасининг саволига оддийроқ қилиб жавоб бераркан.
— Ҳарбийлар ким унда?
— Улар мен, сен, ота-онанг — ҳаммамизнинг ҳимоячимиз. Ватан эса остонадан бошланади. Сурхондарё вилояти учта қўшни давлат билан чегарадош. Шу сабаб Ватанимизнинг жанубий дарвозаси ҳисобланади.
— Ундай бўлса, катта бўлсам, мен ҳам ҳарбий бўламан. Сизни, ота-онаним, Ватанимни ҳимоя қиламан...

▶ Давоми 2-бетда

ЎТМИШДА ҚОЛГАН САВОЛЛАР ҲУҚУҚ ҲИМОЯСИГА ИШОНЧНИНГ ҚУДАРИ

Ҳар йилнинг мамлакатимизни ривожлантиришдаги муайян устувор стратегик масала билан боғлиқ ном билан аталishi сиёсий анъана сифатида эътиборга моликдир. Аммо ўтган йиллар ичида ҳеч қайси йўналиш айнан ёшлар масаласи каби бир неча марта такрорланган эмас: 2008 йил “Ёшлар йили”, 2021 йил эса “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили” номи билан. 2024 йилнинг “Ёшлар ва бизнесни қўллаб-қувватлаш йили” деб эълон қилинган эзгу мақсадлар кўзланганидан дарак беради.

ФАРЗАНДИНГМАН
ТОЛЕИ БАЛАНД

Рўзиқул бобом Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси. Ҳамма нурунийлар қатори у ҳам ҳар гал дуога қўл очганида Яратгандан дастлаб эл-юртга тинчлик, хотиржамлик сўрар эди. Ота-онам ишда бўлгани учун тарбиямиз раҳматли бобом ва момонинг қўлида бўлган. Тўғри иш қилсам ҳам, хатога йўл қўйсам ҳам, мени болалигимдан “Ҳа, профессор”, деб алқашар ёки “Эҳ, профессор набирам”, деб қўйишар эди. Катталар сўзида ҳикмат мўл. Дуолар ижобат бўлиб, ҳарбий

хизматчига айландим, илмий даражага эга бўлдим.

2016 йили Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, 2019 йилда Ўзбекистон Миллий университетини тамомлаб, 2023 йилда Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университетини докторлик (PhD) диссертациямни ҳимоя қилдим. 2023 йилнинг уч чорагида фалсафа доктори илмий даражасига эга бўлган 1682 нафар тадқиқотчи сафига кирдим. Шу даврда 267 нафар тадқиқотчи фан доктори (DSc) илмий даражасига тасдиқланди.

▶ Давоми 5-бетда

МУЛОҲАЗА

КУЧЛИ МАЪНАВИЯТ ҚАНДАЙ ШАКЛЛАНАДИ?

Бугун дунё катта мусобақалар, очик курашлар майдонига айланди. Бу курашларда энди ҳеч ким бир-бирини аямайди. 250 га яқин катта-кичик давлатларни катта эшелон десак, унинг олдинги вагонларини ўз иқтисодиётини замонга мослаштирган, кун тартибига илм-фан ютуқлари устуворлигини қўйган, ўз фуқароларининг тинчлиги ва хотиржамлигини давлат сиёсатининг асосига қурган мамлакатлар эгалланган.

Замоннинг ҳар қадамда юз бераётган ўзгаришларини сезмайдиган, майда манфаатлар орасида ўз қобилиятини ўраллашиб қолган, ҳалқнинг келажагини фақат бугунги кун эҳтиёжлари нуқтаи назаридан илғайдиган давлатлар ва миллатлар эса ўша эшелоннинг сўнгги вагонларидан жой олган. Уларнинг кўзланган манзиллари мавҳум, ижтимоий мўлжалли ноаниқ.

Қолаверса, бугунги жаҳоний жараёнларга олдиндан ташхис қўйиш ҳам тобора қийинлашиб бормоқда. Шунинг учун ҳам мамлакат раҳбари Шавкат Мирзиёев яқинда бўлиб ўтган Республика Маънавият ва маърифат кенгашининг кенгайтирилган йиғилишида куйинчақлик билан қуйидагилар ҳақида гапирди: “Бугун жаҳон миқёсида тараққиёт суръатлари мисли қўрилмаган даражада шиддатли тус олмақда. Айни вақтда азалий қадриятлар, ижтимоий-сиёсий қарашлар тизимида чуқур трансформация жараёни юз бермоқда. Илгари ўз мақсад ва манфаатларини, асосан, дипломатия ва сиёсат билан қўриган келган дунёдаги қудратли марказлар энди очикчасига босим ўтказиш, қарама-қаршилик ва тўқнашувлар йўлига ўтганига ҳаммамиз гувоҳимиз”.

Келинлар, барчамиз тан олайлик: бўлиб ўтган мазкур йиғилиш ва унда мамлакат раҳбарининг масалалар концептуал методология нуқтаи назаридан мутлақо янги қарашлар асосидаги маърузаси барчамизни ўйлантирди, бугунги дунё, мамлакатимиз келажагини тасаввур этишга мажбур қилди, бугун инсониятнинг ҳаёт-мамат масаласига айланган тарбия борасида янги қарашлар лозим эканини яна бир бор ёдиданга солди.

Ҳозирги олағовур дунёда фақат кучли давлатларгина жон сақлаб қолиши мумкинлиги энди аксиомага айланди.

Ҳар қандай давлат, миллат кучли иқтисодий, кучли ижтимоий сиёсат орқалигина ўз мавжудлигини сақлаб қола олади. Айни пайтда кучли давлат ўз фуқароларининг кадр-қимматини эъзозлай оладиган, мамлакатда инсон жамият ва давлат манфаатларини уйғунлигини таъминлайдиган ҳолатдагина катта мусобақада дадил “от суриши” мумкин.

Ҳудди шундай, давлатнинг кучлилиги фақат юқорида қайд этилган омилларгагина боғлиқ эмас. Мамлакат қудратининг жамият маънавий-руҳий ҳолати билан вобасталигини таъминламасдан кўзланган маррага эришиш асло мумкин эмас. Шу ўринда Республика Маънавият ва маърифат кенгаши раисининг ушбу йиғилиш “маънавий ҳаётимизда янги ислохотларни бошлаб беради”, деган сўзини алоҳида эътиборга олиш лозим, деб ўйлаймиз.

Тўғри, кейинги 6-7 йил давраида маънавият ва маърифат, умуман, тарбия соҳасини тубдан яхшилаш, самарадорлик даражасини ошириш бўйича қатор ижобий ишлар амалга оширилди. Соҳанинг моддий-иқтисодий таъминоти яхшиланди, мутахассис кадрлар масаласида аввалги даврларга қараганда жиддий силжиш юз берди, уларнинг ойлик маошлари кўтарилди.

Маънавият ва маърифат соҳаси жамият ижтимоий-маънавий муҳитини барқарорлаштириш, мамлакатда соғлом руҳий яқдилликнинг шаклланишида алоҳида ўринга эга бўлмоқда. Одамларни янгилаш, янгилаш, янгилаш тафаккур қилишга ундаётган энг таъсирчан омиллардан бири ҳам маънавият ва маърифат соҳасидир. Бу жиҳат жамият томонидан бежиз эътироф этилмаяпти.

▶ Давоми 3-бетда

14 январь — Ватан ҳимоячилари куни

ВАТАН — БУ БИЗ!

Бошланиши 1-бетда

Дарҳақиқат, юртимиз сарҳадларини кўриқлаётган ҳарбийлар қатори оддий одамлар ҳам ўзларини Ватан ҳимоячиси, юрт посбони каби англайди. Ватанга муҳаббат ва садоқат, бир сўз билан айтганда, ватанпарварлик ҳисси бу юрт одамларини улугловчи сифатлардан биридир.

— “Ватанпарварлар” боғини томоша қилиш учун набирам Козимжон билан келдик, — дейди узоқ йиллар ички ишлар идораларида хизмат қилган меҳнат фахрийси Исмаилов Холлов. — Ватан ҳимоячилари куни бизнинг оилада кўтаринки руҳда нишонланади. Бониси, ўзим ички ишлар соҳасида 25 йил меҳнат қилиб нафақага чиққан бўлсам, ўғлим Илҳомжон ҳам издошим сифатида ҳозир Қуролли Кучлар академиясида ўқитувчи бўлиб ишлаётти. Яна бир ўғлим Азизбек Миллий гвардия сафида хизмат қилапти. Набираларимнинг ҳам ҳарбий соҳага қизиқиши борлигидан қувониб, уларнинг бахтини, камолини кўрсам, дейман. Аслида, бугун набирамнинг ундови билан бу ерга келдик. У, айниқса, ҳарбий техникаларга қизиқади. Аксарият жанговар техникаларни кўриш асносида ўзи учун қизиқарли маълумотларга эга

бўлмоқда. Боғ марказидаги “Қаҳрамонлар номи барҳаёт” ёдгорлиги ва ундаги 28 марҳум ҳарбий хизматчи орасида ўзим шахсан таниганларим борлиги хотираларимни жонланттирди. Бундай масканлар ёшларни Ватанга муҳаббат, эл-юртга садоқат руҳида тарбиялашда муҳим аҳамиятга эга, деб ўйлайман.

Янгидан барпо қилинган мазкур боғ ҳудуди 3,8 гектар. Кенг жамоатчилик, хусусан, ёшларнинг талаб ва таклифлари инобатга олинган ҳолда барпо этилган ҳарбий-ватанпарварлик боғида маданий ва маънавий озуқа берадиган ҳамда спортни тарғиб қилувчи майдончалар, ҳарбий техника ва қурол-аслаҳаларнинг кўргазмалари намойиши келиб-кетувчиларда катта таассурот қолдириши табиий.

Кўп йиллар мобайнида ташландиқ бўлиб ётган ушбу ҳудудда жамоатчилик вакиллари ташаббуси билан қисқа фурсатда кенг қўламли ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ишлари бажарилди. Манзарали дарахтлар, турфа гуллар, замонавий дизайнга эга боғда нафақат ҳарбийлар ёки шу соҳага қизиқувчилар, балки шаҳар аҳолиснинг мароқли ва мазмунли ҳордиқ чиқариши учун ҳам қулай шарт-шароит яратилган. “Мардлар йўли”,

“Workout” майдончаси, “Paintball”, болалар ўйин майдонлари ва аттракционлар, ёшлар кутубхонаси, ўқ отиш, Book-sаfe, скалодром, от манежи, блиндаж кўринишидаги кафе, картодром (karting), боулинг маркази, блиндажлар шулар жумласидан.

— Бугунги глобаллашув шароитида, инсон онги ва қалбини забт этиш учун кураш кескин тус олаётган бир даврда ёшларни ҳар қандай хавф ва таҳдидлардан асраш, уларнинг мустақил фикри, эътиқодини ва қатъий ҳаётий позициясини шакллантириш ҳар қачонгидан долзарб аҳамият касб этмоқда, — дейди Ёшлар ишлари агентлиги Сурхондарё вилояти бошқармаси бош мутахассиси Севара Темирова. — “Ватанпарварлар” боғи ёшларни эзгу мақсадларга сафарбар этиш, уларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялашга доир ишлар самардорлигини ошириш, мардлик, жасурлик, Ватан тақдирини дахлдорлик туйғусини мустаҳкамлашга хизмат қилаётти. Бундан ташқари, бу ерда миллий ҳунармандчилик бўйича маҳорат дарслари ва халқ ҳунармандчилигининг нодир намуналарини намойиши этиш имконияти ҳам мавжуд. Боғ ҳудудидаги ёшлар кутубхонаси рангбаранг адабиётлар билан таъминланган, Wi-Fi ишлаб турибди, куннинг исталган вақтида ёшлар электрон манбалар ёрдамида китоб мутлола қилиши, ўзи учун қизиқ бўлган ахборот ва маълумотларни олиши мумкин.

Миллий армиямизни янада ривожлантириш, унинг жанговар шайлиги ва қобилиятини ошириш, халқро нуфузини юксалтириш давлатимиз раҳбарининг доимий эътибори марказида бўлиб келмоқда. Айни жараёнда “Армия ва халқ — бир тану бир жондир!” тамойили асосида армия ва халқнинг ҳамжиҳатлиги ошмоқда. Бунинг натижасида Қуролли Кучларимиз том маънода жамиятнинг ажралмас қисмига, мамлакатимиз барқарорлиги ва тараққиётининг ишончли кафолатига, ёшлар

ва ҳарбий хизматчиларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг муҳим манбаига айланмоқда. Хусусан, айни кунларда Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганининг 32 йиллиги ҳамда Ватан ҳимоячилари куни муносабати билан юртимиз бўйлаб ўтказилаётган ватанпарварлик ойлиги тадбирларида аҳоли, айниқса, ёшларга армиянинг ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамияти яққол намоён этилган.

— Ватан ҳимоячилари куни олдидан вилоятимиздаги таълим муассасалари, ҳарбий қисм ва ҳуқуқ-тартибот органларида турли байрам тадбирлари уюштириляпти, — дейди вилоят мудофаа ишлари бошқармаси қошдаги фахрийлар кенгаши раиси Тоҳир Ўринов. — Ватан ҳимояси ҳамisha эр йиғитлар зиммасидаги шарафли бурч саналади. Ҳарбий соҳадаги изчил ислохотлар, Қуролли Кучларимиз жанговар шайлигини ошириш, соҳага малакали кадрларни жалб этишга доир саъй-ҳаракатлар юртимиз тинчлигининг кафолати бўлиб хизмат қилмоқда. Энг муҳими, бугунги кунда ҳарбий хизматчи бўлиш ёшларимизнинг нафақат мақсади, балки улар учун шон-шараф ишига айланган. “Ватанпарварлар” боғи ёшларнинг ҳарбий соҳага қизиқиши ва интилишини қўллаб-қувватлаш, руҳий, жисмоний кўникмасини ошириш, бу борадаги билиминини бойитишда ўзига хос самарали восита бўлаётти. Элимиз орасида жуда машҳур бўлган “Ким Ватанга содиқ бўлса, мендирман ўша!” ибораси аксарият ёшлар тилида жанг топётгани, уларнинг ҳарбий соҳага ҳавас ва интилиши тобора ортаётганидан далолатдир.

Дарҳақиқат, Ватан ҳимояси, ватанпарварлик, маънавий-ахлоқий тарбия ўзаро чамбарчас боғлиқ. Халқимизнинг тинч-осойишта ҳаётини кўриқлаш, ҳарбий хизмат ўташ бугунги ўсмирлар учун ҳақиқий мақсад ва орзуга, гуруру ва ифтихорга айланган. Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганининг 32 йиллиги ҳамда Ватан ҳимоячилари куни муносабати билан “Янги Ўзбекистон армияси — мамлакат қудрати, юксак гуруру ва садоқат тимсолидир!” мавзусида жойларда ўтказилаётган тадбирларда бу ўз ифодасини топмоқда.

Илҳом РАҲМАТОВ, журналист

“ Ватан ҳимояси, ватанпарварлик, маънавий-ахлоқий тарбия ўзаро чамбарчас боғлиқ. Халқимизнинг тинч-осойишта ҳаётини кўриқлаш, ҳарбий хизмат ўташ бугунги ўсмирлар учун ҳақиқий мақсад ва орзуга, гуруру ва ифтихорга айланган. ”

Янгидан барпо қилинган мазкур боғ ҳудуди 3,8 гектар. Кенг жамоатчилик, хусусан, ёшларнинг талаб ва таклифлари инобатга олинган ҳолда барпо этилган ҳарбий-ватанпарварлик боғида маданий ва маънавий озуқа берадиган ҳамда спортни тарғиб қилувчи майдончалар, ҳарбий техника ва қурол-аслаҳаларнинг кўргазмалари намойиши келиб-кетувчиларда катта таассурот қолдириши табиий.

Аччиқ ва очиқ гап

ҚАЧОНГАЧА КЎЗ ЮМАМИЗ?

исроф этилаётган сувнинг уволи

НЕГА ИЧИМЛИК СУВ ГЛОБАЛ МУАММОГА АЙЛАНИБ БОРАЁТГАН БИР ПАЙТДА ЮҚОРИДАГИ КАБИ НОҚОНУНИЙ ФЙДАЛАНИШЛАРГА КЎЗ ЮМИБ КЕЛИНГАН?

Чироқчи туманида яшовчи Меҳмонкул (исми ўзгартирилган) фермерликни бошлаганига анча йил бўлди. Эллик гектарга яқин ер олиб, иш бошлаганида эски тракторидан бошқа айтирли техникаси йўқ эди. Ажратилган майдоннинг ярмига галла, ярмига пахта экиб, ҳосил етиштира бошлади. Аввалига бир-икки йил ҳисобини чиқаролмай, хирмоннинг чўғи паст бўлавергач, кайфияти тушиб кетди. Барибир ҳаракатдан тўхтамади. Бир оз қарзи бўлса-да, элаб кетишига кўзи етди.

Зарар етказишга келганида калталик қилганига ҳайрон бўлади одам. Ахир сув қачон келаркан, дея термулиб ўтирганлар қанчаллигини улар хаёлига ҳам келтирмас керак. Соҳа мутахассисларининг маълум қилишича, Қашқадарё вилоятида жами 5 та магистраль ичимлик сув қувури мавжуд. Жумладан, иккита Шахрисабз — Қарши, биттадан Яккабоғ — Ғузур, Таллимаржон — Муборак, Яккабоғ — Муборак йўналишлари. Яккабоғ — Муборак магистралнинг узунлиги 162 километри ташкил этади. Шунча олис масофага тортилган сув йўлининг яқин атрофида қанча аҳоли истиқомат қилишини энди тасаввур қилиб кўраверинг.

Яна бир гап. Биз юқорида исмини ўзгартириб айтган фермер хўжалигида иккита резина қувурининг ўлчами 50 миллиметр ҳажмида бўлиб, биттасидан соатиға ўртча 19 куб метрга яқин сув олиш мумкин. Демак, бир суткада 450 куб метрдан зиёд сув сарфланади. Агар ичимлик сув бўйича аҳоли истеъмоли учун белгиланган янги тариф бўйича ҳисоблайдиган бўлсак, бир суткада бир миллион сўмдан ортқ пул бўлади. Иккита қувур учун икки миллиондан ортқ маблағ тўланиши керак. “Фидойи” фермер эса давлатга ва жамиятга кунига икки миллион сўмлик зарар келтираётганини бир ўйлаб кўрганимкан?

Бу эса биргина фермернинг келтираётган зарари. Бундай мисоллар ягона эмаслиги ўта ташвишли.

Қашқадарё вилояти қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги соҳасида назорат қилиш инспекцияси тақдим этган маълумотларга эътибор қаратамиз. Ачинарлиси, инспекция томонидан 2023 йилда аниқланган қондабузларнинг сафи анчагина. Уларнинг кўпчилигиға ҳуқуқий чора кўрилган. Мисол учун, Қарши туманида яшовчи фуқаро иккита 25 миллиметрли қувур орқали ичимлик сувға ўзбошимчилик билан уланни олиб, домийи равишда иссиқхонасидаги экинларни сугориб келган. Суд ажримига кўра, ундан 99 миллион сўмлик зарарни ундириш белгиланган. Нишон туманидаги фермер эса 20 гектар бугдой майдонини сугоришда ичимлик сувдан

фойдаланган. Натижада 3 йил муддатта озодликдан маҳрум қилиш ва 285 миллион сўмлик зарарни қоплаш белгиланган.

— Қанчалик кўп тушунтиришлар олиб бормайлик, тарғибот-ташвиқот қилсак-да, барибир аҳоли ўртасида салбий ҳолатлар қамаймапти, — дейди вилоят қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги соҳасида назорат қилиш инспекциясининг ичимлик сувдан оқилона фойдаланиш ва сотишни мувофиқлаштириш ҳамда оқова сув хизматларида фойдаланиш бўлими бошлиғи Зафар Рўзуюлов. — Назорат тадбирлари олиб бораямиз. Ҳуқуқий чоралар кўрилмақда. Аммо ижобий натижага эришиш қийин бўляпти.

Ҳар бир магистраль сув қувури атрофи қанча масофа очқ бўлиши тўғрисида тегишли тартиб-қоида мавжуд. Аммо бу бо-

рада гапириш бефойда. Сабаби кўпчилик аҳоли вакиллари айнан қувур ўтган жойнинг атрофини ўраб, ҳовли қилиб олган. Айниқса, тадбиркорлик объектлари ичида қолиб кетган қувурларни назорат қилишнинг имкони бўлмаяпти. Шу боис, ичкарида қандай ҳолат эканини аниқлашнинг иложи йўқ. Фаолиятим давомида бир қизиқ воқеага ҳам дуч келдим. Бундан бир оз аввал ҳовлида яшайдиган бир фуқаро уйини сув босганини маълум қилиб, кўпчилик идораларни айбдор қилганди. Аниқланишича, аслида, ноқонуний ҳолда сув қувури устиға уй қуриб олган экан. Ҳатто кадастр ҳужжатлари ҳам бўлмаган. Шундай бўлса-да, айбни бошқалардан излаган.

Яна бир гап. Айрим автомобиль ювиш шохобчалари назоратдан ўтказилганда ҳеч бир ҳужжатсиз, рухсатсиз тоза, одамлар учун зарур бўлган ичимлик сувдан фойдаланаётгани аниқланган. Улар бир кунда ўртча уч-тўрт миллион сўм даромад топмоқда. Аммо сув сарфи учун бир сўм ҳам ҳаражат қилмаган.

Сир эмас, Қашқадарёнинг кўпгина туманларида аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш яхшигина муаммога айланган. Буни баргараф этиш учун каттагина маблағ ажратилляпти. Бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Бироқ вилоят марказида ҳам ичимлик сув етарли эмас. Муборак, Миришкор ва Нишон каби туманларда ҳам ҳолатни яхши, деб бўлмайди.

— Ичимлик сув вақти-вақти билан бериллади, — дейди Муборак туманида кўп қаватли уйда яшовчи фуқаро. — Гоҳида сув қачон келаркан, дея кутиб қоламиз. Белгиланган вақтида сув келмай қолган кунлари ҳам бўлган. Айниқса, ёзининг жазирасида бу ҳолат кўпроқ кузатилади. Юқоридаги салбий ҳолатларға гувоҳ бўларканмиз, бунчалик исрофгарчиликларға йўл қўйиш бугун ёки кунга кеча пайдо бўлмаган, балки анча йиллар олдин бошланганини англаш қийин эмас. Аммо кишини ўйлантирадиган саволлар кўп. Нега ичимлик сув глобал муаммога айланган бораётган бир пайтда юқоридаги каби ноқонуний фойдаланишларға кўз юмиб келинган?

Мақола тайёрлаш жараёнида мутахассислар ўрнили фикрларни ҳам билдирди. Яъни соҳада назорат анча йиллар сўт бўлгани ёки ўз ҳолиға ташлаб қўйилган. Хулоса ўрнида, айтиладиган гаплар кўп. Лекин бу каби ўзибўларчиликка бефарқ қараб бўлмайди. Бундан, энг аввало, сиз ва биз — бугун халқимиз жабр кўради.

Акбар РАҲМОНОВ, “Янги Ўзбекистон” муҳбири

Мулоҳаза

КУЧЛИ МАЪНАВИЯТ ҚАНДАЙ ШАКЛЛАНАДИ?

Абдухалил МАВРУЛОВ, тарих фанлари доктори, профессор

Бошланиши 1-бтда

Бирок бу ташкилий тадбирлар маънавият ва маърифат соҳасининг мазмунида яққол ўз аксини кўрсата олмайди. Шунинг учун ҳам давлатимиз раҳбари маънавий ҳаётда янги ислохотлар бошлаш лозимлигига барчанинг диққатини қаратади.

Ҳўш, “маънавий ҳаётда янги ислохотлар бошлаш”, деганда нимани тушуниш керак? Умуман, бу ислохотлар қандай натижа беради, унинг кўрсаткичлари борми?

Бу жуда мураккаб саволлар. Иқтисодиёт, сиёсат, ижтимоий соҳалардаги ислохотлар натижаларини ушлаб кўриш, ҳис этиш, тасаввур қилиш, аниқлаш мумкин. Ҳақиқатан, бундай соҳалардаги ислохотлар маҳражини кўришимиз, ҳис этишимиз, тасаввур қилишимиз. Халқимиз ушбу ислохотлардан рози бўлмақда. Чунки ана шу ислохотлар қамрови кенг, улар натижалари халқимиз турмуш тарзида, фаровонлик даражасида яққол кўриниб турибди.

Маънавият соҳасида-чи? Ҳали ижтимоий-маънавий ҳаётимизда турли ахлоқсизликлар, минг йиллар давомида шаклланган қадриятларнинг емирлиши, одамлар ўртасидаги инсонларарлик, эзгулик, меҳр-оқибат, саховат, бағрикенглик, сабр-тоқат, шукроналик каби бошқа халқларда кам учрайдиган фазилатларнинг қадрсизлиши ҳолатлари бор экан, демек, бугунги маънавиятимиз янги ислохотларга эҳтиёж сезаверади.

Мен “маънавий ҳаётда янги ислохотлар” деганда, энг аввало, бугунги маънавият феноменини “кучли маънавият”га айлантиришни назарда тутаман. Янаям аниқроқ айтганда бўлса, кучли иқтисод, кучли сиёсат, кучли ижтимоий сиёсат “кучли маънавият” билан уйғунлашмас экан, ундан таъсирли самарани куттиш амримаҳол.

Ҳўш, унда “кучли маънавият”нинг ўзи нима? Бунинг учун “бугунги кундаги маънавият” билан “кучли маънавият”нинг фарқини аниқлаб олишимиз лозим. Фикримизча, бунинг айрим жиҳатлари куйидагилардан иборат:

“Бугунги маънавият” кўпроқ масалага назарий жиҳатдан эътибор берапти. Кўп ҳолларда одамлар, айниқса, ёшларга улар билладиган, ўқиган, ҳар куни ота-онаси, мактабда ўқитувчиси томонидан айтиладиган гапларни такрорлашдан иборат бўлиб қоляпти. Маълум нарсаларнинг мунтазам равишда қайтарилавериши тингловчида “норозилик эффекти”ни шакллантирмақда.

“Кучли маънавият” эса масалага амалий-прагматик нуқтаи назардан муносабатда бўлишни тақозо этади. Бунда аҳоли, шунингдек, ёшларнинг эшитган, ўқиган, ўзи билганларини реал ҳаётга жорий этиш йўлларини кўрсатади.

“Бугунги маънавият”ни англашда маънавий-маърифий, тарғибот ишларини самарали ташкил этиш, асосан, Маънавият ва маърифат маркази, унинг ҳудудий бўлимлари, шунингдек, таълим муассасалари томонидан олиб борилаётганини бу борада жамиятдаги барча мавжуд муаммоларни баҳарининг асосий йўли, деб тушуниш мумкин.

“Кучли маънавият” бугун Ўзбекистон жамиятидаги маънавий-маърифий, тарғибот-ташвиқот ишларини кластерлаштиришни талаб этади. Маънавият, маърифат, тарбия соҳасидаги кластерлаштириш деганда бугун жамиятнинг шахс тарбиясига масъуллигини ошириш, “оила — мактабга таълим муассасаси — мактаб — ўрта махсус таълим тизими — олий таълим — олий таълимдан кейинги таълим — маҳалла — жамият” тизими тарзида интеграллашган ва ҳар бир тизимнинг ўзаро масъуллик мажбурияти борлигини тақозо этадиган жараён тушунилади.

“Бугунги маънавият” инсондан кўпроқ маълум қоқдалар, умумэтироф этилган таърифлар, тушунчаларни ёдлаб олишни

талаб этмоқда. Бу эса тингловчида, тадбир иштирокчисида “тадбирозликдан зериккиш” ҳолатини юзага келтирмақда.

“Кучли маънавият” энди инсондан эшитган, томоша қилган воқеа-ҳодисаларни таҳлил қилишни, хулоса чиқаришни, бу хулосалар натижасида ўз фаолиятини янги усулларда олиб боришни талаб этади. “Кучли маънавият” шахсни ўз тафаккур тарзини такомиллаштиришга ундайди. Тараққиёт, дунёни англаш, унга тўғри муносабатни шакллантириш ҳам шахс тафаккур тарзига бевосита боғлиқ. Шу маънода, кучли маънавият, аслида, соғлом тафаккурни юзага келтирувчи таъсирчан омил ҳисобланади.

“Бугунги маънавият” кўпроқ одамларнинг онги, тафаккур тарзига салбий таъсир этувчи говий-мафкуравий зугумларнинг урчиб кетаётганидан, турли ички ва ташқи таҳдидлар кўпайиб бораётганидан огоҳ этадиган ва шу аснода жамиятни мазкур балоқазолардан сақлаб қолишнинг ҳимоявий воситаси сифатида майдонга чиқмоқда.

“Кучли маънавият” эса халқимизни бир бутун бўлиб, дунёнинг қатор мамлакатларида, айниқса, Ғарб оламида тобора тез шаклланиб келаётган эркинлик гоёси остида пайдо бўлаётган ахлоқсизлик фалсафасига, “жинсий эркинлик” шiori натижасида оила каби муқаддас ижтимоий институтнинг емирилишига, кучли жамоавийлик асосига қурилган ўзбек жамиятида айрим индивидуалистик қарашлар тизимининг пайдо бўлишига қарши сафарбар этишни ҳужумкорлик асосида ташкил этади.

“Бугунги маънавият” одамларда турли ташкилотлар, маҳаллаларда ташкил этилаётган маънавий-маърифий тарғибот ишлари билангина чекланиб, навбатдаги шундай тадбирлардан бегоналошув ҳиссини уйғотади.

“Кучли маънавият” инсонда маънавий-руҳий эҳтиёжни шакллантиради. Таъкидлаш лозимки, эҳтиёж, энг аввало, инсоннинг аниқ мақсадлар йўлидаги фаол ҳаракати, онгли фаолияти. Эҳтиёж шахсинг идрок этиш фаолияти шарт-шароити ва натижасидир. Бу шахсинг фикрлаш,

олиш, яхшилик қилиш каби азалий қадриятлар шаклланган. Аҳолини, айниқса, ёшларни шундай қадриятлар руҳида тарбиялаш миллий тарбиямизнинг асоси бўлиши лозим.

“Кучли маънавият” эса инсон учун муҳим бўлган ҳис-туйғу, руҳият билан баробар ақл-тафаккурга суянишни ҳам талаб этади. Ақл инсон учун ўйлаш, фикрлаш, англаш, хотирлаш, хулоса чиқариш имконини берадиган натижа, ноёб маънавий қобилят.

Бугунги дунёнинг тобора глобаллашиб бориши, ахборот оқимининг ҳаддан ташқари кўпайиб кетиши фақат ақл-идрок, эзгу гоёларга содиқлик билангина миллат софлигини, мамлакат барқарорлигини таъминлаш мумкинлигини аниқ ҳақиқатга айлантди. Шу маънода, кучли маънавият инсоннинг дунёга бўлган муносабатини аниқлаш, ўз хатти-ҳаракатларига баҳо беришда фақат ва фақат ақлга суяниш мақсадга мувофиқлигидан далолат беради.

“Бугунги маънавият” барчани бир зарб билан, оммавий равишда тарбиялашга уринмоқда. Тадбирларга ёш ҳам, кексалар ҳам, тарбияга муҳтож йигит-қизлар ҳам, мактаб ўқувчисига муаллимлари ҳам, масжид имоми, катта ҳаётий тажрибага эга ҳожи оталару ҳожи оналар биргаликда тақлиф этилмоқда. Уларнинг қизиқиш ва эҳтиёжлари эса ўрганилмапти.

Бу эса тадбир иштирокчиларида вақтинг бекорга ўтказилаётганидан муайян даражада норозилик, бефарқлик, тарғиботчи сўзига нисбатан лоқайдлик ҳолатларини пайдо қилмоқда. Турли тоифалардаги одамларнинг турфа қизиқишларининг эътиборга олинмаслиги ушбу учрашувларнинг ахамиятини пайсантиряпти.

“Кучли маънавият” эса мазкур масалага мутлақо янгича муносабатни талаб қилади. Назаримизда, бунинг учун, энг аввало, тарғибот соҳасида дифференциалашув жараёнини ташкил этиш керак. Маълумки, дифференциалашув ихтисослашув деган маънони ҳам беради ва бунда дастлаб бир хил элементлардан иборат бўлган тизимнинг сифат жиҳатдан фарқ қиладиган

Шунингдек, қатор мамлакатларда фуқароларнинг қизиқишлари, истак-хоҳишлари, доимий равишда ўсиб борадиган эҳтиёжларини социологик сўровномалар, аноним сўровлар, оғзаки сўхбатлар орқали аниқлаш амалиёти борлигини ва у жиддий ижобий натижа бераётганини ҳам унутмаслик керак.

Иккинчидан, аста-секинлик билан тарғиботчиларнинг ихтисослашуви масаласига ҳам эътибор берадиган пайт келди, деб ўйлаймиз. Маънавият ва маърифат тарғиботчи фаолиятининг мураккаблиги шундан иборатки, у ўз фаолиятида мамлакатнинг ички ва ташқи сиёсати, ижтимоий-иқтисодий ҳаёти, маънавий-мафкуравий ҳолат, кўйинги, жамият ҳаётининг барча соҳалари бўйича одамларга малакали маълумот, ахборот бериши керак.

Шубҳасиз, барча тарғиботчи ҳам ушбу масалалар бўйича мукаммал билим ва амалиётга эга эмас. Бу эса тарғиботчида олиҳда талаб олинган соҳа бўйича етарли билимини талаб этади. Бундай ихтисослашган тарғиботчиларни тайёрлаш учун бугун мамлакатимизда барча шароит мавжуд.

Масалан, кейинги бир йил давомида ўз доимий ишларидан ажралмаган ҳолда, маънавий-маърифий тарғибот иши билан шуғулланувчи олимлар, маданият ва санъат ходимларини моддий рағбатлантириш тизими яратилди. Бошқа томондан, тарғиботчиларни классификациялаш масаласини илмий, методик жиҳатдан таъминлашга йўналтирилган Республика Маънавият ва маърифат маркази хузуридаги Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти фаолият кўрсатмоқда.

“Бугунги маънавият” барчани йиғинга қақриувчи куч ҳисобланади. Биз бугун йиғин ҳақида ишонч, эътиқод, фикр, гоёнинг ҳақиқатлигига ишонини тушунамиз. Ушбу феномен ҳодиса инсон онги ва руҳиятига синган, ундан мустаҳкам ўрин олган дунёқараш сифатида қудратли ҳаракатлантирувчи кучга, инсон иродасини мустаҳкамловчи воситага айланган. Йиғини туғайли инсон руҳи яхшилик сари интилади, ижтимоий-сиёсий ҳаётининг инсонийлашувида муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Маънавий тарғиботчилари, ана шу жараёнда фаол иштирок этмоқда, аҳоли, айниқса, ёшларни муқаддас туйғу ҳисобланган йиғин-этиқод руҳида тарбияламоқда. Бу ўзининг таъсирли ижобий натижаларини кўрсатапти. Бу йўлдаги ишни давом эттириш керак. Бирок бугун фақат йиғинли бўлишнинг ўзи етарли эмасга ўхшапти. Уни инсон деган яна бир муҳим феномен ҳодиса билан уйғунлаштириш керакдир.

“Кучли маънавият” инсонни ҳақиқатга ишонтирадиган йиғин билан бирга инсоф деган қадриятни уйғунлаштириш лозимлигини англайпти. Акс ҳолда ижтимоий тармоқларни тўлдириб ташлаётган салбий ҳолатлар, бойлик ортидан кувшиш, хизмат лавозимларини суиистеъмол қилиш, давлат мулкни талон-тороқ этиш, миллий қадриятларимизга мутлақо эид бўлган ахлоқсизликлар учрайдими? Мамлакат Президентини ва халқининг ишончини қозонишга, уларга сидқидилдан хизмат қилишга онг ичган айрим ҳоқимлар, вазирик, идора ходимлари инсофсизлик қилармиди?

Шунинг учун ҳам маънавий-маърифий тарғибот ишида одамлар аввал-азалдан билган, тасаввур этган, миллатни тарбиялаш қондасига айланган нарсаларни такрор-такрор қайтариш ўрнига миллий тараққиётимизга халақит қилаётган энг катта тўсиқ “инсоф” деган муқаддас ҳодиса билан боғлиқ эканини тушунтириш лозим, деб ўйлаймиз. Кучли маънавият барчани инсофга чорлайдиган, уни қатъий эътиқодга айлантирадиган ҳодисага айланади.

“Бугунги маънавият” одамларнинг турли маънавий-маърифий тадбирларга

ташрифини “ташкил этадиган”, “юқорининг топширигини бажаришга” йўналтирилган ҳодисага айлиниб қолаётгандек. Тўғри, бу тадбирларда иштирок этган аҳолининг кўпчилиги ҳам маънавий-маърифий, ҳам ижтимоий-сиёсий жиҳатдан ўз билми доираларини кенгайтирмақда. Одамлар бу тадбирлардан катта қониқш олаётганини ҳам асло яширмайпти. Аммо бугунги ҳаёт ушбу тадбирларнинг тарбиявий жиҳатдан, аҳолининг ўз интеллектуал қобилятини янада ошириш нуқтани назардан хоҳиш, истак, эҳтиёжлар натижасида амалга оширилишини талаб этмоқда.

“Кучли маънавият” одамларни жонивадорлиги билан ўзига жалб этади. Унинг кучи ўз “аудиторияси”га эғалигидан, Маданият, санъат соҳаларида, илм-фан жаҳаларида ушбу тизимларнинг ўз аудиторияси бўлгани каби кучли маънавият ҳам “ўз одамлари”га эга бўлади. Улар ўзлари учун лозим бўлган ва доимий фаолият кўрсатувчи “маънавият тўғрақлари” атрофида биришалади. Истак, майл, хоҳиш, эҳтиёж асосида ташкил этиладиган ва мунтазамлик мазмунига эга бўлган бундай кучли маънавият, шубҳасиз, кучли давлат ва кучли фуқаролик жамиятининг маънавий-руҳий пойдеворига айланади.

Шубҳасиз, юқоридagi фикрлар соф субъектив мазмунга эга. Уларни кимдир қабул қилади, кимдир рад этади. Бирок бир нарс аниқ: биз ўз олдимида кучли давлат ва кучли фуқаролик жамиятини барпо этиш мақсадини ривожланишининг стратегик йўли сифатида қабул қилган эканмиз, уни кучли маънавиятсиз асло қуриб бўлмайди.

Биз янги Ўзбекистонни барпо этиш эканмиз, унинг шиддатига мос келадиган, одамларда билимини амалиётга, назарияни реал ҳаётини жараёнга, тасаввурни борлиққа айлантирадиган кучли маънавиятга эҳтиёж сезаверамиз. Кучли маънавият — ҳимоячи, фақат мудофаага асосланган ҳодиса эмас, у ҳужумкор ижтимоий-маънавий жараён сифатида намоён бўлиши лозим.

Яна бир муҳим масалага эътибор беришни лозим топдик: бугун шиддатли жаҳоний жараёнилар мамлакатлар, турли жамиятлар қиёфасини ўзгартириб юбормоқда. Бу жараёнлардан мамлакатимиз ҳам четда қолгани йўқ. Аммо, назаримизда, бир нарсга камроқ диққат қаратганга ўхшаймиз.

Яъни иқтисодиёт соҳасида тўлиқ ислохотлар амалга оширилмоқда, сиёсат бобидagi ижобий ўзгаришлар нафақат мамлакатимиз фуқаролари орасида, айни пайтда бугун дунёда Ўзбекистоннинг “очиқ, прагматик, ваэмин сиёсати” сифатида тан олинди, ижтимоий жаҳаларда, айниқса, таълим, соғлиқни сақлаш тизимларидаги янгилликлар эса халқимизда узоқ йиллар давомида тўпланиб қолган ва армонга айланган ният, мақсад, орзулар рўёбини таъминлади.

Бу борада барча соҳаларда инновацион ёндашувини, масалага хорийда тўпланган, илм-фан йўтиқларига асосланган муносабатни кўришимиз мумкин. Илгор тажрибалар, масалага ноанъанавий ёндашувлар мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий, сиёсий соҳаларини тубдан ўзгартириб юборди, қиёфасини янгиллади.

Бирок маънавият ва тарбия масаласида анъанавийлик тамойили устултиги сезилаётганга ўхшайди. Бунинг, шубҳасиз, ижобий томонлари кўп. Бирок иқтисодиётда, сиёсатда, таълимда ва бошқа кўпжа жаҳаларда миллий менталитетимизга яқин, қадриятларимиз ўхшаш давлатларнинг илгор тажрибаларини эғаллаётган ёшларимизга тарбия, маънавият ва маърифат соҳасида ҳам янги усулларни қўллаган ҳолда муносабатда бўлиш масаласини ўйлаш вақти келмадимики? Шу маънода, тарбияда ҳам мавжуд усул,

йўл-йўриқларни трансформациялаш, соҳага инновацион ёндашувларни жалб этиш керакка ўхшайди.

Масалан, биз тарбия тизимида кўпроқ жамоавийликни тарғиб этамиз. Бунинг мутлақо салбий томони йўқ. Ҳақиқатан, биз ҳар доим уюшган, жамоавийлик тамойилини устул қўядиган халқимиз. Ушбу ҳақиқат доимо тарғибот ишларимизнинг марказида бўлган. Айни пайтда бугун алоҳида олинган аниқ шахсинг иқтидори, истеъдодисиз, қобилятисиз бирор-бир жиддий ютуққа эришиш мумкин эмас.

Шундай экан, тарбиявий ишларимизда шахс “ўзлиги”, унинг “мени”ни топишга кўпроқ назар ташлашни мақсадга мувофиқ деб биламиз. Том маънода “ўзлик” шахсинг билими, истеъдоди, ташаббускорлиги, масъулияти натижасида шаклланидиган ҳодиса. Турк олим Адем Гунешнинг фикрича, ҳақиқий “ўзлик” шахсинг ўзини бировларнинг айтган гаплари билан чеклаш қобилятини эмас, балки бировларсиз ҳам ўзи учун масъулиятини ўз зиммасига ола билиш қобилятидир.

Шу маънода, қизиқиши, истаги, хоҳиши, эҳтиёжини эътиборга олмастан ташкил этилган маънавий-маърифий тадбир учрашув иштирокчиларини бир хил фикрлаш, бир хил мушоҳада қилиш, бир хил хулоса чиқаришга ўргатиб қўйиши мумкинлигини назардан четда қолдириш мумкин эмас, деб ўйлаймиз. Бу, маълум маънода, тадбир иштирокчиларининг “ўзлиги”ни англашга салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

Яна бир масала тарбияда жазо билан олимининг ёнишича, бугун ёшларни жазосиз тарбиялаш муҳим аҳамиятга эга. Унинг таъкидлашча, жазо қадрсизлик асосига қурилган тарбия усулидир.

Маълумки, инсоннинг моҳияти эркинликда. Шунинг учун ҳам доимо эркинликка мойил. Назорат остида ушлаб туришга ҳаракат қилинганда одам асабийлашади, жиззаки бўлиб қолади, шахсияти бузилади, худуддан ташқари хатти-ҳаракатларга мойил бўлади.

Бола тарбиясида тўғри нуқтани назар — болани назорат остида ушлаб туриш, уни бошқариш эмас, балки бошқича-бошқич ўзини бошқаришга ёрдам беришдир. Фарзандларни бошқариш учун доимий назорат ролини ўз зиммасига олган ота-оналар бирмунча вақт ўтгач, бунинг иложи йўқ эканини англаб этади. Буни англаб еттунга қадар ўтадиган вақт бола ва ота-она ўртасидаги муносабатларни бузади.

Мазкур нуқтани назарнинг маълум маънода тўғри эканини ўзимиз ҳам биламиз. Аммо ҳар доим ҳам унга амал қилавермайми. Бугун дунёнинг барча мамлакатлари олдига турган энг катта муаммо ҳам ёшлар тарбияси масаласидир. Бу муаммони ҳал эта олган ҳар қандай давлат ўз келажагини таъминлай олди, дейиш мумкин. Мазкур масалада вақтни бой берган, ишни пайсалга солганлар эса қаттиқ афсус чекиши яқин ва узоқ тарихдан ҳаммага аён.

Биз юқоридagi кучли давлат ва кучли фуқаролик жамиятига кучли маънавиятнинг уйғунлиги хусусидаги фикрларимизни баён этдик. Дарҳақиқат, кучли маънавият бугунги ёшларимизни ижтимоий тармоқларнинг қармоғига илбини қолишдан асрайди, уларнинг ижтимоий фаол, сиёсий серкак, говий-мафкуравий жиҳатдан мустаҳкам бўлишига, маънавий-ахлоқий ва руҳий қудратини оширишга имкон беради.

Кучли маънавият барчамизни миллий ахлоқимизнинг емирлиги, миллий қадриятларимизнинг қадрсизлиши, ички ва ташқи таҳдидлар хавфи таъсиринга қарши курашишга сафарбар этадиган қудратли кучга айланади.

Мен “Кучли маънавият”ни шундай тушунаман.

“ИСТАК, МАЙЛ, ХОҲИШ, ЭҲТИЁЖ АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИЛАДИГАН ВА МУНТАЗАМЛИК МАЗМУНИГА ЭГА БЎЛГАН БУНДАЙ КУЧЛИ МАЪНАВИЯТ, ШУБҲАСИЗ, КУЧЛИ ДАВЛАТ ВА КУЧЛИ ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИНГ МАЪНАВИЙ-РУҲИЙ ПОЙДЕВОРИГА АЙЛНАДИ.”

сезги ва иродага таъсир кўрсатувчи аниқ ҳолати. Яна таъкидлаш керакики, эҳтиёж, шахсинг фаоллик манбан, у туғайли истак ва таассуротлар пайдо бўлади.

Кучли маънавият шахсда соғлом эҳтиёжни шакллантиради. Эҳтиёж — йўлидаги етишмаётган ва қондрилганда енгиллик ҳиссини уйғотадиган хатти-ҳаракат. Эҳтиёж ривожланишининг асосий ҳаракатлантирувчи кучидир.

“Бугунги маънавият” кўпроқ инсоннинг ҳис-туйғуларига, руҳиятига суянади. Шунингдек, маънавий-маърифий соҳадаги ишларимиз, амалга ошираётган тадбирларимиз кўпроқ инсон руҳияти, ҳис-туйғуларига таъсир қилади. Бу ижобий ҳолат. Биз, ўзбеклар учун азал-азалдан кишининг қалб кечинмалари, ҳис-туйғулари, ички дунёси, маънавий қиёфаси, ўй-фикрлари, мақсад ва маслаклари, кайфияти устувор аҳамият касб этиб келган.

Бунинг натижаси ўлароқ, халқимизда бир-бирига нисбатан хайрихоҳлик, ўзаро ишонч, ҳамдардлик, самимийлик, кўнгил

бир қанча қисмларга ажралиб кетиши тушунилади. Ҳақиқатан, бир туркум ичидagi нарсаларнинг бир-бирига ўхшашлиги ва бошқа туркумдаги нарсалардан фарқлинишига қараб, нарс ажи ҳодисаларни туркумларга ажратиб бунда жуда муҳим аҳамиятга эга.

Худди шу масалага бугунги маънавият ва маърифат ишларини, тарғибот тадбирларини ҳам дифференциалашни ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда. Бунда икки жиҳатга эътибор бериш лозим. Биринчидан, катта жамоанинг ичидан ким қандай тарбияга муҳтож эканини аниқлаб олиш лозим. Бу, шубҳасиз, мушкул иш. Чунки кимнинг ўй-хаёлида қандай фикр, режа, мақсад борлигини аниқлаш амримаҳол.

Бирок шу масалага маҳалла кесимида эътибор берадиган бўлсак, унда маҳалла фаоллари, ёши улуг кексалар, зехни ўткир эиёиллар қайси инсоннинг қандай сифатларига кўпроқ аҳамият бериш кераклигини билладилар. Тадбирларни ташкил этишда уларнинг фикр-мулоҳазаларига қоқлоқ тутиш мақсадга мувофиқ.

Илм-фан

ЭНГ КЎП ИСТЕЪМОЛ ҚИЛИНАДИГАН МАҲСУЛОТ

Уни етиштиришнинг инновацион усуллари

Маъсуджон САГТОРОВ,

Шоличилик илмий-тадқиқот институти директори,
қишлоқ хўжалиги фанлари доктори, профессор

Шоли дунёда озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда учинчи, ҳосилдорлиги бўйича эса биринчи ўринни эгаллайди. Янада эътиборлиси, у инсониятнинг асосий озуқаси бўлган дон экинлари орасида ҳам ҳосилдорлиги ортиб бораётган ягона экин тури ҳисобланади.

Дарҳақиқат, шоли тарихан кўплаб халқларнинг иқтисодий фаровонлиги ҳамда озиқ-овқат хавфсизлигида алоҳида аҳамият касб этган. Шу нуқтаи назардан, шолини стратегик маҳсулотлардан бири, десак бўлади. Марказий Осиё ҳудудидида Ўзбекистондаги Холчаён манзилгоҳидан топишган шоли қолдиқлари энг қадимги қазиб олинган археологик ёдгорликлар билан тасдиқланади. Шоли мамлакатимизда ҳам қimmatли экан сифатида эътироф этилади. Аждодларимиз яқин танашиш йўли билан бир қатор навлар яратган, улардан юқори ҳосил олиш технологиясини ишлаб чиққан ҳамда ортиқча маҳсулотни қўшни элларга сотган.

Сўнгги йилларда мазкур соҳани янада ривожлантиришга алоҳида аҳамият берилётгани ушбу аъёнларни янги босқичга олиб чиқмоқда. Жумладан, Президентимизнинг 2021 йил 2 февралдаги "Шоли етиштириш янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қароридида уни парваришлаш, сақлаш, қайта ишлашнинг узлуксиз ҳамда самарали тизimini тақомиллаштириш, ички истеъмол бозорини гуруч маҳсулотлари билан барқарор таъминлаш ва экспорт салоҳиятини ошириш билан бирга, илмий тадқиқот ишларини қулайлаштириш, тармоққа сув тежайдиган технологияларни кенг қўллаш бўйича аниқ вазифалар белгилаб берилган. Зеро, шоли энг кўп сув талаб қиладиган экин, сувнинг қадри эса бугун тобора долзарб бўлиб бормоқда.

Бундан ташқари раҳбарини 4 январь куни қишлоқ хўжалигида сув ресурсларини фойдаланиш самарадорлигини оширишга қаратилган тақдирот қадимоти билан танишиш жараёнида ҳам алоҳида қайд этди.

Сув танқислиги тобора кучаяётган бугунги замонда мамлакатимизда уни қадрлаш, тежаб фойдаланишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Кейинги йилларда 472 минг гектар ер томчилаштириб ва 48 минг гектар ёғирликти сугоришга ўтказилиб, 97 минг гектарда бошқа сув тежовчи технологиялар жорий қилинган, кўрилган чора-тадбирлар натижасида биригина 2023 йилда 2 миллиард куб метр сув тежалгани айтилди. Аммо бу борада ҳали қилиниши лозим бўлган ишлар ҳам кам эмаслиги таъкидланиб, камчиликларни бартараф этиш зарурлиги қайд этилди.

Халқаро экспертлар фикрича, дунёда кузги буғдой, гуруч ва бошқа асосий озиқ-овқат экинлари бўйича ҳосилдорлик 2030 йилда 4 фоиздан 2050 йилда 7-14 фоизгача камайиши кутилмоқда. Бундай ҳолатдан чиқиб ушбу Ўзбекистонда илм-фанга эътибор қулайлаштирилиб, сувтежовкор экин турлари ва навларини яратиш, тақомиллаштириш, бу борада дунё тажрибасидан кенг фойдаланишга қатъий эътибор қаратилган эътирофга лойиқ. Маълумки, маҳаллий технологияга асос-

ланиб шоли етиштиришда ўсимликларнинг асосий ўсиб-ривожланиш даври доимий 5 сантиметрдан 20 сантиметргача чуқурликдаги сув остида бўлиб, бир гектарга ўртача 24-27 минг куб метргача, яъни жуда кўп миқдорда сув талаб этилади.

Хўш, бундай шароитда нима қилмоқ керак? Бугун кўпчиликни шу савол ўйлантирмоқда ва бу табиий ҳол. Чунки Ўзбекистонда ҳам бошқа давлатлардаги сингари гуруч кўп истеъмол қилинади. Ахир шун билан боғлиқ миллий удумларимиз бисёр. Бунинг ўзимизга хос бағрикенглик ҳамда меҳр-оқибат, дўстлик ришталарига боғлаيمиз. Қолаверса, ҳозир ўзбек паловини билмайдиган давлат ҳам деярли йўқ. Шундай экан, бу борада қандайдир чоралар кўриш, масалага ечим топиш зарур.

Шоли мелиоратив экин ҳисобланиб, ўрта ва кучли шўрланган тупроқда ўсуви бошқа қишлоқ хўжалиги экинлари учун фойдаланиб бўлмайдиган шўр сувда ҳам яхши ҳосил беради. Шу билан бирга, қўлланган шоли етиштириш технологиясини тупроқнинг шўрланиш даражасини пасайтиради. Қолаверса, кучли шўрланган сувга чуқук сувни олим-

тежовчи тизим асосида етиштириш керак. Қандай қилиб? Бунинг қисқача таснифлаймиз: **биринчидан**, барча ҳудудда шоли экилмаслиги мумкин. Бунинг асосий сабаби бевосита ҳудуднинг сув таъминотига боғлиқ; **иккинчидан**, шолини имкон даражасида, асосан, шўрланган ерларда мелиоратив экин сифатида етиштириш;

учинчидан, Ўзбекистонда шоличиликни ривожлантириш 2023-2030 йиллар стратегияси асосида аввалгидай минглаб гектарда эмас, балки босқичма-босқич янги навларни, илгор, ресурстежовкор инновацион технологияларни қўллаш орқали ҳосилдорлик ва сифатни ошириш талаб этилади.

Шунингдек, дунё шоличилигининг илгор

ларимиз тавсия этган нисбатда қўшиш йўли билан миқдорини янада ошириш имконияти ҳам мавжуд. Шўрланган ерларни ювиш ҳамда шоли етиштириш ҳисобига тупроқнинг мелиоратив ҳолати чиндан ҳам яхшиланади.

2022 йилда республикамиз бўйича 118 минг 730 гектар ерда шоли етиштирилди. Ўртача ҳосилдорлик 48,9 центнерни ташкил этиб, қарий 517 минг тонна гуруч ҳосили олинди.

Энди юртимизда шолини аввалгидек эмас, илмий-амалий асосланган қатъий сув

амалиёти, кўчат усулида шоли етиштириш технологиясини давлат кўмаги билан босқичма-босқич кенг жорий этиш мақсадида мувофиқ. Чунки бу технология орқали икки марта, яъни бир гектар ердан ўртача 10-12 тонна ҳосил олиш тадқиқотларини шоликор вилоятларда синаш ишлари кенгайтирилади. Органик шоли етиштириш бўйича бошланган комплекс тадқиқотлар жадаллаштирилади.

Шулар асосида бугунги кунда юқори ма-лакали муассасислар тайёрлаш мақсадида шоличилик ривожланган халқаро илмий

марказ ва ташкилотлар билан ҳамкорлик йўлга қўйилди. Жумладан, Филиппиндаги Халқаро шоличилик институти (IRRI), Осиё шоличилик конгресси (CORRA), Жанубий Корея, Хитой, Вьетнам, Япония, Россия, Индонезия, Непал, Бангладеш, Ҳиндистон каби давлатларнинг илмий муассасалари билан

“ОЛИМЛАРИМИЗ ТАДҚИҚОТЛАРИ ТУФАЙЛИ ҲОСИЛДОРЛИГИ ГЕКТАРИДАН 82 ЦЕНТНЕРГА ЭТАДИГАН БИТТА ТЕЗПИШАР, 74 ЦЕНТНЕРДАН КЎПРОҚ ГУРУЧ ОЛИШ МУМКИН БЎЛГАН БИТТА ЎРТАПИШАР, САЛКАМ 80 ЦЕНТНЕР ҲОСИЛ БЕРАДИГАН БИТТА КЕЧПИШАР НАВ ЯРАТИЛДИ.”

КОРПА

KORea Partnership for Innovation of Agriculture, RDA

меморандумлар имзоланиб, илмий тадқиқот ишлари йўлга қўйилди.

Эътиборга молик яна бир жиҳат, Ўзбекистон ўтган йили Ҳиндистон, Бангладеш, Непал, Камбоджа, Шри-Ланка, Бутан, Вьетнам, Филиппин ва Фиджи каби давлатлар қаторида "Seed without border", яъни Чегага билмас уруғлар ташкилотига аъзо бўлди.

Жанубий Кореянинг КОРИА маркази билан ҳамкорликда шоличилик соҳасини янада ривожлантириш, замонавий ресурстежовчи илгор инновацион технологияларни жорий этиш ҳамда мавжуд лабораторияларни замонавий жиҳозлаш мақсадида 2024-2028 йилларга мўлжалланган 3,7 миллион АҚШ долларлик келишувга эришилган эди. Ушбу лойиҳа орқали Ўзбекистон шоличилик тарихида биринчи марта бошқа бир гектар майдондан икки марта ҳосил олиш бўйича кўчат усули тадқиқотлари дала шароитида босқичма-босқич олиб борилди. Бунда водий вилоятлари кластер, деҳқон ва фермер хўжаликлари мутахассис-раҳбарлари, Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти профессор-ўқитувчилари, магистрант, докторантлари фаол иштирок этди.

Тадқиқ этилаётган тажрибаларнинг энг муҳим босқичлари "Янги Ўзбекистон" газетасида ўз мuddатида малакали ёритилиши, мамлакатимиз, қолаверса, Марказий Осиё давлатларига ҳам тарғиб этилишига ёрдам берди. Мазкур янгиликдан хабар топган шоликор мутахассислар расмий ва норасмий равишда келиб, даладаги шолнинг ҳақиқий ҳолати билан таниди. Насиб этса, яқин куларда бу борадаги тўлақонли сарҳисоб мақола ҳам шоличилик соҳасида янгилик бўлади.

Шундай бўлса-да, ушбу лойиҳа хусусида яна бир бор тўхталиб ўтиш ўринлидир.

биринчи марта эришилди. Аини пайтда тадқиқотларни тақомиллаштириш ҳамда синов тажрибаларини кенгайтириш мақсадида жорий йилда Жанубий Кореянинг КОРИА маркази ҳамкорлигида Хоразм, Андижон, Наманган, Тошкент ва Сурхондарё вилоятларида шу усул давом эттирилмоқда.

Шунингдек, лойиҳа доирасида Филиппиндаги Халқаро шоличилик институтидан сув кам талаб этадиган ва шўрға чидамли 521 донна намуналарини олиб келинди. Ушбу хорижий шоли гермоплазмалари орасидан Тошкент, Наманган ва Хоразм вилоятлари шароитида ҳосилдорлиги юқори, шўрға чидамли бошланғич манбаларни танлаб олиш бўйича интенсификация лаборатория ва дала тажрибалари олиб борилмоқда. Улардан тупроқ-қилм шароитимизга моси танлаб олиниб, тақомиллаштириш йўли билан янги маҳаллийлаштирилган навлар яратилади. Натижада стресс омилларга чидамли 70-75 центнер ҳосил олишга эришиш режалаштирилган.

Дастлабки синов натижаларига кўра, янги хорижий навларда кўчат экиш усулини қўллаш билан бирга, гектарига 7,5-8,5 минг куб метр сув сарфланиши, тақомиллаштирилган сугориш технологиясини қўллашда эса гектарига 14-23 минг куб метргача сув сарфланиши аниқланди. Ушбу тажрибалар интенсификация давом эттирилмоқда. Ўзбекистонда шолнинг асосий қисми тупроқ-қилм ва сув таъминоти оғир, шўр тупроқли Хоразм вилояти ва Қорақалпоғистон Республикаси ҳудудидида етиштирилишини инобатга олсак, бу жуда муҳим қадамдир. Қолаверса, сўнгги пайтларда кескин иқлим ўзгариши туфайли энг яхши маҳаллий навларимизнинг чидамлилиги ҳам, ҳосилдорлиги ҳам камайиб бормоқда.

Тўғриси янги айтганда, дунё стандартларига мос бўлган замонавий лидер навларга нисбатан маҳаллий навларимизда бир қатор камчиликлар аниқланди: ўсимлик бўйи 30-40 сантиметр, тупланиш даражаси паст, пояси нозик, эгилувчан, барг сатҳи кичикроқ ва тўлиқ рўвқлаш ҳамда дон шаклланиш даврида барглар тик наштарсимон каби эмас, балки эгилувчанлиги сабаби фотосинтез маҳсулдорлиги кам, суғириш даврида кўплаб ҳолатларда ётиб қолшига мойил. Ана шу морфо-биологик камчиликларни бартараф этиш учун маҳаллий навларга янги, бизда ҳали қўлланмаган ирсий генлар гермоплазмаларини кириштириш ёки хорижий навларни ишлаб чиқаришга жорий этиш зарурати туғилди.

Маълумки, янги нав яратиш осон иш эмас, узоқ муддат талаб этадиган жараён. Истеъмол учун эса гуруч жуда зарур. Гуруч импорти ҳозирги таҳликали даврда жуда қimmat ҳамда кафолатланган эмас. Демак, хорижий навларни ўрганиш, танлаш ва маҳаллийлаштириш муаммони тезкор ва оқилона ҳал этиш йўли ҳисобланади. Шуларни инобатга олган ҳолда, Хоразм вилояти шароитида 67 та, жумладан, Хитойдан 27 та, Вьетнамдан 14 та, Жанубий Кореядан 5 та, Россиядан 2 та ҳамда маҳаллий 2 та шоли навларини синаш, танлаш, танланган уруғларни кўпайтириш мақсадида кенг қамровли экологик синов тажрибалари ўтказилди. Натижада Хоразм шароитида етиштириш учун Хитойнинг иккита, Вьетнам ва Россиянинг биттадан нави танлаб олинди.

Шу билан бирга, олимларимиз тадқиқотлари туфайли ҳосилдорлиги гектаридан 82 центнерга этадиган битта теzipишар, 74 центнердан кўпроқ гуруч олиш мумкин бўлган битта ўртапишар, салкам 80 центнер ҳосил берадиган битта кечпишар нав яратилди.

Умуман, тадқиқотлар доирасида селекцион қimmatли кўрсаткичлар комплексига эга бўлган жами 17 та хорижий ва маҳаллий шоли нави танлаб олиниб, уларнинг бирламчи уруғчилигини ташкил этиш ишлари йўлга қўйилди.

Ҳозир танлаб олинган намуналар устида Хитой Халқ Республикаси Миллий шоличилик илмий-тадқиқот институти ҳамда ЎзФА Геномика ва биоинформатика марказида параллел равишда генетик таҳлиллар олиб борилаётган.

2023 йилда эртапишар "Биллур" ва ўртапишар "Садаф" маҳаллий навлари давлат реестрига киририлиб, патент олиш учун Интеллектуал мулк агентлигига талабнома юборилди. Шунингдек, кўп йиллик изланишлар натижасида турли салбий омиллар — сувсизлик, шўрланиш, юқори ва паст ҳароратларга чидамли, ирсий кўрсаткичлари жиҳатидан маҳаллий навлардан кескин фарқланувчи хорижий навлар асосида биринчи марта бошқа модификацияланган "Йўлдош" ва "Манор" навлари яратилди. Улар Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда Хоразм вилояти шароитида мослаштирилган.

Бундай ишлар рақобатини таъминлашда ёш мутахассисларнинг ўрни катта. Шу боис, Ҳиндистон, Хитой, Жанубий Корея, Филиппин, АҚШ, Вьетнам, Франция, Россия ва бошқа давлатларнинг етакчи шоличилик марказлари билан илмий алоқалар боғланмоқда. Узаро фойдали тадқиқотлар олиб борилиб, тажриба алмашилмоқда.

Тарихий илмий манбаларда қайд этилишича, гуруч инсон организми учун таъми, тўйимлилиги (3594 ккал), сифати ва яхши ҳазм бўлиши (96 фоиз) билан алоҳида ажralиб туради. Унинг таркибидидаги оқсил, фосфорли бирикма ва витаминлар саломатлик учун муҳимлигини яхши биламиз. Овқат ҳазм қилиш билан боғлиқ жуда кўп хасталикларга "биринчи ёрдамчи" сифатида гуруч ва гуруч қайнатилган сувга мурожаат қилиниши кеёиз эмас. Асосий миллий таомларимиз ҳам гуруч билан боғлиқ, Демак, гуруч зарур маҳсулот. Шоликорларимиз томонидан ҳар йили 350-500 минг тоннагача турли навлар гуруч халқимиз дастурхонига тортиқ этилади. Албатта, бу юртимиз аҳолиси эҳтиёжини тўлиқ қондира олмайди. Бугунги кўрилаётган чоралардан асосий мақсад эса сув тақчиллиги шароитида шоли экиладиган майдонларни қисқарттириш, лекин янги ҳосил ҳамини камайтирмаслиқдир.

Боғдорчилик

Ёз ва куз мавсумларида ўз мевасини бободехқонларга тортиқ этган мевали дарaxтлар қиш фаслида ором олиб, келгуси йил ҳосилига куч тўпламоқда. Бозорларимизда эса худди ёздагидек барча ноз-неъматларни учратиб мумкин. Растахордаги турли мевалар қиш кўзини қувонтиради. Улар орасида Бахмал олмалари ҳам бор, албатта. Ўзининг мазаси ва кўриниши билан харидорларни жалб этаётган Бахмал олмаси бугун нафақат юртимизда, балки хорижда ҳам талабгир бўлиб бормоқда. Бу, аввало, уста боғбонларнинг меҳнати, қалб кўри ва меҳри самарасидир.

БАХМАЛ ОЛМАСИНИНГ СИРИ НИМАДА?

— Боғбонлар Бахмал олмасининг тақдорланмас таъминоти тоғ иқлими, тоза сув ва тупроқ таркиби билан боғлайди, — дейди "Кўшчиноқ меваси" фермер хўжалиги раҳбари Бахтиёр Аҳмедов. — Бу гапда жон бор. Айнан тоғ иқлими ҳосилдорликни оширишнинг асосий омилларидан бири. Шу боис, туманимиз бугунги кунда боғдорчилик ва узумчиликка ихтисослаштирилган.

Бахмал туманининг табиий иқлимидан келиб чиқиб, соҳани ривожлантиришга давлатимиз томонидан қатъий эътибор қаратилмоқда. Томорқа ва фермер хўжалиklarини қўллаб-қувватлашга имтиёзли кредитлар ажратилмоқда. — Бугунги кунда Бахмалда 27 минг 115 томорқачи мавжуд бўлиб, улар ихтиёрида 5328 гектар томорқа ер майдони бор, шундан 3308 гектари кўп йиллик дарaxтзорлар, — дейди Бахмал тумани Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши мутахассиси Бобур Маҳрамов. — 601 фермер 6251 гектар боғ майдонига эга. 1519 гектар майдонда томчилаштириш сугориш жорий этилган. Улардан 51 минг 34 тонна мева етиштириш режалаштирилган. 3273 гектар олмасордан 50 минг 373 тонна ҳосил олишни мўлжаллаяпти.

Деҳқон ва боғбонлар яратилаётган имкониятлардан унумли фойдаланиб, боғдорчиликни ривожлантиришга қатъий ҳисса қўшмоқда. Кенжабой Орзиқулов "Bakhtal fruit growing" фермер хўжалигини тузиб, сув тежовчи технологиялар асосида интенсификация усулидаги боғ ва тоқор лойиҳасини амалга оширмоқда. Жами 77 гектар боғ ва тоқорнинг 24 гектари олма, 31 гектари гилос ва 22 гектари тоқ кўчатларидан иборат. Жорий йилда 600 тонна олма, 50 тонна гилос ва 120 тонна узум олиш мўлжалланмоқда.

Туманда етиштирилган мева ҳосилини қайта ишлашга алоҳида эътибор берилмоқда. "Бахмал natural juice" МЧЖ томонидан умумий қиймати 44,9 миллиард сўм бўлган олманга қайта ишлаш лойиҳаси ишга туширилди. Жорий йилда аҳоли ва фермер хўжалиklarидида етиштирилган 30 минг тонна олма қайта ишлаш учун қабул қилинди. Бунинг натижасида деҳқон ва аҳоли 21 миллиард сўм қўшимча даромад олишга эришди. Масъулияти чекланган жамиятда 60 доимий, 100 мавсумий иш ўрни яратилди. Маҳсулотларни экспорт қилиш имконияти кенгайтирилди. Россияга 600 минг долларлик маҳсулот экспорт қилинди.

— Бахмал олмасининг доврўғини таратаётган яна бир муҳим омил — деҳқоннинг меҳнати, қалб кўри ва меҳри, — дея фикрини давом

этиради Бахтиёр Аҳмедов. — Ниҳолни ерга қадаш билан ундан қутилган ҳосилни олиб бўлмайди. Фақат меҳнат билан натижага эришиш мумкин. Ушбу қишлоғида 40 сотих томорқам бор. Унда 200 туп олма дарaxт тўлиқ ҳосилга кирган. Битта дарaxтдан ўртача 200 килогача ҳосил оламиз. Утган йили оилавий даромадимиз 200 миллион сўмдан ошди. Шунинг ҳисобидан фарзандларимиз ўқимокда, тўй қиляпти, машина оляпти.

2017 йилда "Кўшчиноқ меваси" фермер хўжалигини тузиб, 43 гектарда олма, олқўри, шафтоли, нок, ёнғоқ етиштирди. Боғимиздаги дарaxтларни 100 фоиз томчилаштиришга сугоришга мослашганми. Хўжалигимизда олманинг "Старкиссон", "Голден", "Делишес", "Бойкен", "Фуже" каби навлари мавжуд. Тўрт қаторга бир хил нави олма кўчати экиб, ёнидан табиий сифатда чанглаувчи 2 қатор бошқа навадга олма ниҳолни экамиз. Олманинг меҳнати кўп. Ҳар бир дарaxт таги 1,5-2 метр энлиликда чопилади. Зарари хашаротларга қарши кимёвий ишлов берамиз. Асосан, гўнг, қўшимча азотли фосфорли ва калийли минерал ўғитлар билан озиқлантираемиз. Вегетация даврида 8-12 марта сугорилади. Нам тўплаш учун қишда яқоб суви берамиз. Дарaxтлар 30-35 йил умр кўради. Ўрнига ёш ниҳоллар экамиз. Бунинг учун 1 гектар майдонда уруғчилик участкаси ташкил этилди. Данақили ва уруғли мева кўчатлари етиштириб, қўшимча даромад оляпти.

Шунингдек, етиштирилган ҳосилни сақлаш ва баҳор, ёз мавсумига етказиш учун табиий совишти хонаси ташкил этганми. Унда 80 тонна олма сақланади. Музононага махсус идishларда сув қўямиз. Сув олманинг нами ва таъминини яхши сақлашга хизмат қилади. Олма харид қилиш учун юртимизнинг барча вилоятидан хариддорлар бюртмага бермоқда.

Айтиб ўтганимиздек, Бахмал олмаси бугунги кунда бозорларимизда харидоргир. Сифатли ва мазали мевага хорижда ҳам талаб кўпайган. Қирмиш олмалар ўзининг бетакор мазаси билан юртимиз номини танитмоқда.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
журналист

Юртим САМОДАН ЯНАДА ГЎЗАЛ КЎРИНУР

Эътироф

юборилди. У ерда ҳам тажрибали мутахассис сифатида сафдошлари орасида обрў-эътибор қозонди. Аини пайтда Мурод ака Қарши шаҳрида жойлашган Олий ҳарбий авиация билим юртида меҳнат фаолиятини давом эттирмоқда. Тажрибали устоз сифатида эътироф этилиб, ёшларнинг сеvimли устозига айланди.

— Ўзига хос шарафли касбни бошлаганимга ўттиз йил бўлди, — дейди полковник М.Раҳимов. — Она юрт учун хизмат қилишдан ортиқ бахт бўлмас керак. Шу ўтган йиллар давомида бирор марта ҳарбий бўлганимдан афсус чекмадим. Тўғри, ишимизнинг ўзига хос машаққатлари бор. Лекин, асосийси, Ватанга хизмат қилиш олий бурч эканини англаб яшаш. Бугун ҳарбийлар учун барча имкониятлар мавжуд. Ҳукуматимиз томонидан бир қатор имтиёзлар берилган. Қолаверса, миллий армиямиз ҳам минглаб йигитларимиз учун чинакам мардлик, фидойилик, ҳақиқий ватанпарварлик мактабига айланди. Ҳозир ота-оналар ўз фарзандларини армияга кўзда ёш, юрагида хавотир билан эмас, балки ўғлим ҳақиқий Ватан ҳимоячиси бўлади, дея ўзгача ишонч ва гурур билан кузатмоқда. Ҳар тонг ишга отланар эканман, фарзандларим юзиде табасум билан фахрланиб, кузатиб кўяди. Бундан кўнглим тоғдек юксалиб, толиқиш сезмайман. Ростини айтганим бўлса, бугун ёшлар ўртасида ҳарбийлик касбига қизиқиш катта. Бунинг ўзига хос сабаблари бор, албатта. Биргина бизнинг билим юрти мисолида айтганим бўлса, ўқув-тактик жиҳозлар замон талабларига мос. Барчаси фойдаланиш учун қулай. Овқатланиш дейсизми, дам олиш, спорт билан шуғулланишим, курсантлар учун ҳамма шaroит қилинган. Бундан ташқари, рақамлаштирилган ўқув техникалари ёшларни чинқитириш учун жуда мос. Бир сўз билан айтганда, ҳеч бир муаммо йўқ.

Ҳозир бир ўғил ва икки қизни вояга етказётган Раҳимовлар хонадони ҳарбийлар оиласига айланди. Ўғли Жамшид ҳам отаси изидан бориб, ҳарбий учувчилик сирларини эгалламоқда. Аини пайтда 2-босқичда тахсил оляпти.

— Ўғлимни болалигида ҳарбий қисмларда бўладиган кўпгина тадбирларга, учрашувларга олиб борганимда, у ердаги ҳарбий техникаларга, самолёт ва вертолётларга қизиқиши ортган бўлса керак, — дейди Мурод ака. — Шу сабаб улгайган, у ҳам Олий ҳарбий авиация билим юртига ўқишга кирди. Ҳозир учувчилик йўналишида тахсил олмақда. Бундан ўзим ҳам хурсанд бўлдим. Ўз тажрибамдан келиб чиқиб, маслаҳатлар бериб бораман. Учувчилик иши ўта масъулиятли эканини, бунинг учун тинимсиз билим олиш, амалий машгулот ўташ ва кўпроқ китоб ўқиш кераклигини таъкидлайман. Бундан ташқари, техникани яхши билиш лозимлигини айтиб тураман. Ҳозир у фаол курсантлар қаторида билим олмақда. Келгусида яхши мутахассис бўлиб етишиб чиқади, деган умиддаман.

Мурод Раҳимов учун 2023 йил омадли келди. У давлатимиз раҳбарининг тегишли фармони билан “Содиқ хизматлари учун” медали билан тақдирланди. Бундан ташқари, бир қатор шоғирдлари ҳам турли ютуқларга эришиб, устоз ортидан эргашиб, фаоллар қаторидан жой олди.

Бугун ота-бола ҳарбийларни кўрган кишининг ҳаваси ортади. Икки ҳарбий дам олиш кунлари бўлса-да, уйда ҳам тартиб-интизомни ёддан чиқармайди. Гоҳида уйда ҳам полковникни кўрган курсант тик туриб, ўнг қўлини кўтарганча ҳурмат кўрсатишга шошилди қолганини ўзи ҳам сезмай қолади. Бу ҳолатнинг кўп бор гувоҳи бўлаверган оила бекаси ажабланмай ҳам кўйганига анча бўлди. Шундай пайтлар бир оз хижолат бўлган курсант кўнглига, албатта, генерал бўлишни тугиб кўяётгани ҳам аниқ. Ахир бежиз айтишганим, генерал бўлишни орзу қилмаган аскар аскар эмас, деб.

Акбар РАҲМОНОВ,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

Полковник Мурод Раҳимов эғнига ҳарбий либос кийганида навқирон йигит эди. Ўша кун унинг ҳаётдаги энг унутилмас, бахтли кунларидан бири бўлиб қолди. Ушанда севинчдан кўзлари ёшга тўлгани ҳам рост...

...Олий ҳарбий авиация билим юртига ўқишга киришининг ўзи бўлмас экан. Хужжат топшириб, бир қатор белгиланган синов жараёнларини босиб ўтишининг машаққати осон кечмади. Аиниқса, жисмоний тайёргарлик бўйича белгиланган режаларни бажариш учун анчагина куч талаб этиларди. Дастлаб курсант бўлиш оғуридаги йигитлар сафи анча кенг эди. Айиримлари ярим йўлдаёқ ортига қайтиб кетди. Синов жараёнлари охирига қадам мард ва жасур йигитларгина сараланиб қолди.

Барча босқичларни муваффақиятли босиб ўтган Мурод ўзига берилган ҳарбий либосни кийган илк кундаёқ кўксига ўзгача гурур пайдо бўлди. Ҳали ҳарбий қасамд қабул қилмасдан ўз-ўзига йигитлик сўзини бериб, сўнгги нафасигача Ватанга содиқ хизмат қилишга аҳд қилди. Шу кун унинг баралла овозини эшитган тенгдош курсантларининг юрагида юртга бўлган муҳаббат янада аланга олди. Мардонавор хайқирғи орқали кўпчиликнинг мудроқ қалбини уйғотиб юборган бўлса, ажабмас.

Билим юртининг илк курсантлари сифатида ўқишга қабул қилинган ёшлар қатори ҳарбийликда чинқиб, учувчилик касбини эгаллаш истагида астойдил ҳаракат қилди. Домо ўз устида ишлаб, кўпроқ илм олишга вақтини сарфлади. Устозларнинг ҳар бир топшириғини ўз вақтида бажаришга, самода техника бошқарувчи хатоласиз йўл кўйиши мумкин эмаслигини яхши англаб борди. Курсантликнинг иккинчи босқичи охириларида илк бор ҳарбий вертолёт билан мушакил парвоз қилиш имконияти берилди. Бир оз кўрқув ва ҳаяжон бўлса-да, устозлар ишончини оқлаш учун барчасини энгиб ўтишга ўзида жасорат топа олди. Бу синовдан яхши ўтиб, зобитлар эътирофига сазовор бўлди.

Гурлан туманида туғилиб, вояга етган Мурод Раҳимов Жиззахдаги Олий ҳарбий авиация билим юртини тугатиб, Сурхондарё вилоятидаги ҳарбий кўксига хизматга юборилди. Ўз касбининг мукаммал эгаси сифатида юртга хизмат қилишга киришаркан, ҳеч қачон орта чекимасликка, умрини ҳарбийлик касбига бахшида этишга бел боғлади. Учувчилик сирларини пухта ўзлаштириб, энг фаол ёшлар қаторидан жой олишга интилди. Ўз ишига масъулият билан ёндашди. Бу ерда ўн йилдан ортиқ ишлаган бўлса, кейинчалик Жиззах вилоятидаги ҳарбий кўксига

Халқ ва армия – бир тану бир жондир!

ЎТМИШДА ҚОЛГАН САВОЛЛАР ЁХУДА ЁШЛАРГА ИШОНЧНИНГ ҚУДАРАТИ

Нуқтаи назар

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ,
катта лейтенант,
филология фанлари бўйича
фалсафа доктори

Бошланиши 1-бегда

2018 йилгача Журналистика ихтисослиги бўйича илмий кенгашга гоҳ очилиб, баъзан ёпилар эди. Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университети ташкил этилганидан кейин университет ҳузурида мазкур ихтисослик бўйича илмий кенгаш фаолияти тикланди. Докторантура, таянч докторантура, мушакил изланувчилик учун квоталар сони кarrасига оширилди. 2023 йилнинг ўзида эса ўнга яқин янги илмий кенгаш тузилиб, уларнинг жами сони 309 тага етказилди.

ЎЗЖОКУ ҳузуридаги илмий даражалар берувчи илмий кенгашда 2023 йили 12 та фалсафа докторлиги, 2 та фан доктори диссертацияси ҳимоялари ўтказилди. Илмий кенгашсиз бундай ҳимояларни ўтказиш илгари анча мушкул эди. Хусусан, фан доктори илмий даражасига эга устозлар бармоқ билан санарли бўлиб, охириг икки-уч йилда улар сони ўндан ошди. Ҳалим Саидов, Наргис Қосимова, Беруни Алимов, Климентина Исмоилова, Нозима Муродова, Юсуф Ҳамдамов, Дилноза Аминова, Тамара Машарипова, Амрулла Каримов бакилар шулар жумласидан. Бу эса кейинги йилларда илм-фан раванкига эътибор ошганидан далолатдир.

2020 йил ушбу университетта мушакил изланувчи бўлиб қабул қилинишимдан олдин кўнглимда ҳам ҳарбий хизмат, ҳам илмий фаолиятни биргаликда олиб бора олармиканман, деган ҳадик бор эди. Президентимизнинг 2019 йил 12 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг ҳарбий хизматини ўташ тартиби тўғрисидаги низомини тасдиқлаш ҳақида”ги қарорини мен каби ёшлар учун аини мудоаа бўлди. Қарор билан тасдиқланган низомига кўра, фалсафа доктори (PhD) ёки фан доктори (DSc) илмий даражасини олиш учун мушакил изланувчи бўлган контракт бўйича ҳарбий хизматчига дам олиш ва байрам кунларидан ташқари ҳафтада битта бўш кун берилади. Ушбу имтиёзлар илмий изланушларини сифатли яқунлашга сўзсиз қулай имконият яратди.

Бундан ташқари, ҳарбий хизматчиларга агар ҳарбий хизмат мажбуриятларини бажаришга тўқсанлик қилмаса, илмий, педагогик фаолият олиб боришга рўхсат берилади. Шу асосда университетда кечки таълим шаклида ўқийдиган журналистика йўналиши талабаларига таълим бериб келяман. Аввалбошда бу ҳақида эшитган, билган танишларим, баъзи ҳамкасбларим мендан имтиҳонлар арасида “Сессиянинг баҳоси қанча бўляпти?” деб ҳазил аралаш сўрашарди. Мен эса бундай гаплар аллақанда ўтмишда қолгани, ҳозир олий таълим тизими тулиқ кредит-модуль тизимида электрон шаклда шаффоф юритилаётгани, ўқитувчилар зиммасидан дарс ўтишдан бошқа барча ортиқча вазифалар олиб ташлангани ҳақида гурурланиб айтишдан чарчамайман. Олий таълим муассасаларимизда талабалар учун яратилган шароитлар мен кўрган хорижий мамлакатлардагидан сира қолшмайди.

ДАРОМАДИНГИЗ — БИЛИМИНГИЗГА ПРОПОРЦИОНАЛ

Дарслар жараёнида талабаларга ҳамкасбларимдек қарайман. Баъзилари тахририятлардаги ойлик маош миқдорини очиб сўрайди. Мен эса келажакда дипломли мутахассис сифатида топиладиган даромад талабали йилларида олинган билим даражасига пропорционал — тенг эканини таъкидлайман. Йиллар — елдимир. Талабалик даври ҳаш-паш дегунча ўтиб кетгани сезилмай қолади. Шу бонс, университетда олинган билим ва малака сифатини халқаро таълим стандартлари даражасида самарали, қизиқарли ўтиш учун янги ўқув материалларини тайёрлайман.

Талабаларнинг ўқув-малакавий, касбий амалиёт ўташи, кейинчалик ишга жойлашишида дуч келадиган асосий муаммо бу ўша тахририят ёки таълимнинг ахборот сибсатида доир материаллари ва медиамаҳсулотларини пухта ўрганмаслиги, яхши билмаслигидан келиб чиқади. Шу бонс, келиб чиқиб, мен ўқитадиган медиалингвистика ва тахрир фанининг илк дарсларидан талабаларга ўзи қизиқсиз соҳадаги ОАВ материалларини типологик таҳлил қилиш, унда эълон қилинган журналистик материалларнинг услуби, лисоний хусусиятлари, рункларни, тавтология ва неологизмларни аниқлашни амалий топшириқ сифатида бердим. Республикаимизнинг турли ҳудудидан келиб, таҳсил олаётган талабалар билан бир семестр мобайнида қарабсизки, ҳозирги замон марказий ва ҳудудий телерадио дастурларига кириб келган, босма нашрлар тилида етакчилик қилаётган неологизмлар, фразеологизмлар рўйхати шаклланди.

Даврий босма нашрлар замона эвриллишларига юз тутаётган бир шароитда Президентимизнинг “Янги Ўзбекистон” газетаси бош муҳаррири саволларига берган салмоқли интервьюси чоп этилди. “Ўзбекистон — 2030” стратегиясидаги 2030 йилгача эришиладиган мақсадларнинг биринчисиде ёшларга оид давлат сибсати йўналишидаги ислоҳотлар алоҳида қайд этилган. Ёшларнинг интеллектуал салоҳиятини ошириш, уларнинг илмий фаолиятини рағбатлантириш мақсадида ҳар йили 500 нафар истеъдодли ёш хорижий нуфузли олигоҳларига ўқишга юбориш, илмий ва инновацион фаолият, интеллектуал ўйинлар ҳамда чет тилларни ўрганишга жалб этиш орқали камида 2 миллион ёшнинг иқтидорини ривожлантириш вазифаси белгиланган.

Ўзбек педагогика фанининг асосчиси Абдулла Авлоний “Илм инсон учун гоът олий ва муқаддас фазилатдур ва у бизга ўз аҳолиимизни ойна каби кўрсатур, сезнимизни ва фикримизни ўткир этур”, деб бежиз таъкидламаган. Бонс илм инсониятни ҳаммаша кўпга, кўкка етказди, тобора улугулайди. Хусусан, мудофаа вазирининг “Намунали хизмати учун” кўкрак нишон билан тақдирланганим илмий фаолиятдаги натижаларимга юксак рағбатдир.

ИМТИЁЗЛАР КЎП, ҲАРАКАТ-ЧИ?

Бир неча кун олдин Ватан ҳимоячилари кунига бағишланган “Заковат” турнирида бошловчининг бир саволи жамоаларни уйга толдирди: “Темур тузуқлари”да келтирилишда, Амир Темур жаҳонгирлик қилишга киришганда тўрт нарсани хотирида маҳкам сақлаган. Шулардан иккинчиси — хатога йўл қўймаслик учун ҳар бир ишни кўп ўйлаб, сергаллик ва эҳтиёткорлик билан қилгани, учинчиси — шижоатли ва ақл-фаросатли эр-йигитларни атрофига бирлаштиргани ва тўртинчиси бутунги ишни эртгага қолдирмаганидир. Диққат савол: “Амир Темур ушбу тузуғида нимани биринчи ўринга қўйган?” Билимдонларнинг жавоби-ку, майли, хўш, сезинганча, Темур бобомиз биринчи галда нимага эътибор қаратган? Тўғри жавоб — ўзинг билан тўғри тадбир тутуши. Ҳа, тузуқларни ўқир эканмиз, соҳибқирон бобомизнинг ўз сўзига эга бўлиш, мушакил қарориде қатъий туриш, яъни ҳар қандай ишни қилишга қасд қилар экан, уни битирмагунча қўл тортмаганима амин бўламиз. Аслида, аини фазилат замондош тенгдошларимизга сабоқдир. Чунки янги Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сибсати мазкур қатлам вакилларини ислоҳотларга муносиб ҳаракат қилиш, имтиёзлардан унумли фойдаланишга рағбат уйғотмоқда.

2024 йилга келиб, ёшларга кўрсатиладиган ёрдам турлари сони 30 тага етди. Шулардан биргина ўтган йилда сафарбарлик қақирув резерви йигитига 7605 нафар йигитнинг ҳарбий хизмат бадали тўлаб берилгани фикримизни далиллайди. Улар маҳаллардаги “Қалқон” жамоатчилик гуруҳларига жалб этилди. Энди уларга давлат томонидан сарфланган маблағни чамалайверин.

Сарлавҳадаги саволга эса шу юртнинг навқирон бир мутахассиси, кичик офицери, ёш олми сифатида жавоб бермоқчиман. Чунки Конституцияимизнинг фундаментал принципларидан келиб чиқиб, дунёвий давлатимизнинг нури истиқболли айнан келажак бунёдкорлари бўлган ёшлар тизимида, бахту камоллида, эришмак оламшумул ютуқлариде тасаввур этамиш.

Акам отамнинг изидан бориб, унинг касбини танлади. Аини пайтда Қарши шаҳридаги Олий ҳарбий авиация билим юрти курсанти. Укам ҳали мактаб ўқувчиси. Насиб қилса, уч ака-ука бир-биримизни суяб, қўллаб-қувватлаб, юртимиз келажиги учун хисса қўшадиган инсонлар сафида тураимиз. Онам ҳар доим таъкидлаганидек, биз отамизга муносиб ўғиллар бўлишимиз лозим.

Ҳар бир йигит-қизнинг, тенгдошларимнинг келажигига кўз тикиб, ишонч билдириб турган қоракўзлар бор. Биз фақат ўзимиз учун эмас, бутун бошли миллатимиз, халқимизнинг порлоқ эртаси учун бирлашмоғимиз, шу Ватан учун бир куч-қайратимизни ишга солмоғимиз керак!

Жонбек АЛИЖОНОВ ёзиб олди.

Илмдаги гаплар

Ота-онанг ёнида улғайиб, истаган пайтинг хоҳлаган мавзунда улар билан суҳбатлаша олиш, муаммоларингача ечим сўраш, қувончингни бирга баҳам кўриш — буларнинг бари дунёдаги энг тансиқ туйғу, гўзал бахтир. Бироқ тақдирнинг тадбирига чора йўқ: ота-онаси Ватан ва эл тинчлиги, осойишталиги йўлида ҳалок бўлган фарзандлар ҳам бор. Нафақат улар, балки биз ҳам юртимиз қахрамонлари — мард ўғлонлари билан фахрланамиз, гурурланамиз.

ОРЗУМ — ОТАМ КАБИ ЭЛ КОРИГА ЯРАЙДИГАН ИНСОН БЎЛИШ

2018-2019 ўқув йилидан бошлаб ҳарбий хизматни ўташ чоғида ҳалок бўлган, шунингдек, ҳарбий хизмат даврида ярадор бўлган, контузия, шикаст олиш натижасида ногирон бўлиб қолган ёки касаллик ортирган ҳарбий хизматчиларнинг фарзандлари олий таълим муассасаларининг бакалаврият босқичига давлат гранти асосида танловсиз қабул қилиниши белгиланди. Уларнинг ижтимоий ҳимояси давлатимизнинг доимий эътибориде.

Аслидин Рўзиев Тошкент давлат юридик университети талабаси. Айтишича, отаси капитан Жаҳонгир Тоғаев 2008 йил 22 июль кунини хизмат вазифа-

сини бажариш чоғида ҳалокатга учраган.

— Эсимни таний бошлаган пайтларим ҳаётимда отам йўқлигидан ўқинган вақтларим кўп бўлган, — дейди Аслидин. — Аиниқса, мактабда ўтадиган байрамларда синфдошларимнинг дадаси совға кўтариб борса, ич-ичимдан менинг ҳам отам совға кўтариб келишини истардим. Неча маротаба хурсанд бўладиган байрамлардан уйга хафа қайтганимни эслайман. Яхшиям онам ҳар доим далда бўлиб, отасиз катта бўлаётганимизни билдирмасликка ҳаракат қилар эди. Тушунлиқка тушишимизга йўл қўймаслик учун кун даво-

мида вақтимизни тигиз тақсимларди. Рости, нега бундай қилганини кейинчалик тушуниб етдик.

Улгайган сари “Мен қахрамоннинг ўғлиман, мен отамга муносиб бўлишим керак”, деган азму шижоат ҳаётга бўлган қарашларимни ўзгартирди. Отам каби юртга садоқатли, Ватан ишига шай йигит бўлишга интилдим.

Энг муҳими, давлатимиз бизни ўз ҳолимизга ташлаб қўймади. Ўтган йили биз учун берилган имтиёз ту-файли талаба бўлдим, ҳозир ўзим орзу қилган университетда тахсил олялман. Бу мен учун орзуларим ушалишининг яна бир исботи бўлди. Онамнинг ўша

Кино ва ҳаёт

Жаҳон экранлари сари йўл:

"УЛУҒ АМИР ВА ДОННА МАРИЯ" ДАН "ОСИЁ АРСЛОНИ" ГАЧА

Мухтасар ТОЖИМАТОВА, "Янги Ўзбекистон" муҳбири

Бугун юртимиз киносаноати янги талқинда ривожланаётгани, киноижодкорларимиз эса миллий фильмлар билан жаҳон кинофестивалларида эътироф этилаётгани ҳеч кимга сир эмас. Уларнинг нуфузли саҳналарда совриндор бўлиши, шубҳасиз, барчамизни қувонтиради. Бу ютуқлар кино саноати ва санъатига давлатимиз раҳбарининг эътибори натижасидир.

2023 йилда "Ўзбекино" ижодкорлари томонидан яна бир хайрли ва мураккаб лойиҳага қўл урилди. Узоқ йиллик изланишлардан сўнг ниҳоят буюк Амир Темур ҳақида тарихий фильмни суратга олиш ишлари бошланди.

Ўзбекино Хайридин Султоннинг "Улуғ Амир ва донна Мария" асари асосида яратилган ушбу киноасар, аввало, ўзининг мавзуга кутилмаган ёндашуви, мураккаб сюжети, тарихий маълумотлардан фойдаланган ҳолда, ўтмиш ва бугунги кун воқеаларини уйғун ва муштарак тарзда ифода қилиши билан эътиборни тортади. Асар "Ўзбекфильм" киностудияси томонидан Туркиянинг "Кенгурфильм", Япония ва Венгрия кинокомпаниялари билан ҳамкорликда суратга олинган.

"Улуғ Амир ва донна Мария" фильмни суратга олиш учун узоқ вақт тайёргарлик кўрилди, — дейди туркиялик продюсер Волкан Онги. — Лойиҳа сценарийи юксак савияда ёзилган. Суратга олиш ишлари энг замонавий техник жиҳозлар ажратилган. Биз тарихий воқеаларни холис жонлантиришга ҳаракат қилдик. Умид қиламизки, бу картина томошабинларга манзур бўлади. Тарихий ҳақиқатларни тўғри аниқлашимизда ёрдам беради.

Ушбу ҳужжатга мувофиқ, 2023 йил 19 майда Вазирилар Маҳкамасининг 272-сонли фармойиши эълон қилинди, — дейди Киномаатрия агентлиги ахборот хизмати раҳбари Барно Ўнгобова. — Унга кўра, Киномаатрия агентлиги томонидан давлат буюртмаси асосида буюк саркарда Амир Темурга бағишланган "Улуғ Амир ва донна Мария", атоқли лашкарбоши ҳақида "Баҳодир Ялангтўш" фильмларини суратга олиш учун кўплаб имтиёзлар белгиланди. Форсий ва туркий халқлар шеърятининг забардаст намунадалари дўстлиги мавзусида "Юлдузлар шувласи: Жомий ва Навоий", Ўзбекистон халқ шoirи Абдулла Ориповнинг ҳаёти ва ижодига доир бадиий фильмнинг иккинчи қисми "Абдулла Орипов. Истиклол куйчиси" фильмлари суратга олиниши учун маблағ ажратилди. Шунингдек, Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамони, ҳамюртимиз Мамадали Топовдиев жасоратига бағишланган "Осиё арслони" сингари блокбастерлар яратилишида кўмаклашувчи ишчи гуруҳ ташкил этилди.

Оламшумул фаолияти билан ўз даврининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий маданий ҳаётига бекиёс таъсир кўрсатган Соҳибқирон Амир Темур ҳақида равишда инсоният тарихидаги энг машҳур шахслардан биридир. Енгилмас саркарда, донишманд бунёдкор, илм-фан ва маданият ҳомийси сифатида ҳам эътироф этилади. Улуғ аждодларимиз ҳақида дунёнинг қатор мамлакатларида кўплаб илмий ва бадиий асарлар, пьеса ва бадиий фильмлар, тасвирий санъат намуналари яратилган.

"Улуғ Амир ва донна Мария" киноасари орқали ўша давр тарихини ўргандим, — дейди англиялик актёр Ник Корнелл. — Асардаги ҳар бир образ ўзига хос характерга эга. Мен бирин дунё бўйлаб турли тарихий фильмларда суратга тушганман, лекин бундай катта ҳажмли, улугвор жанг лавҳаларини кўрмаганман.

Фильмдаги асосий ролларни ўзбекистонлик актёрлар билан бирга, Бразилия, Испания ва Япониядан таклиф этилган киноижодкорлар ижро этмоқда. Фильм сюжетининг ўзига

хослиги шундаки, унда воқеалар бир йўла икки йўналишда ривожланиб боради, яъни лавҳаларда тарихий ва ҳозирги давр воқеалари акс эттирилган. Бунда тарихда бўлиб ўтган воқеа ёки бажарилган бирор амал без кетмаслигини аниқлаш мумкин. Тасвирга олиш ишлари Ўзбекистон, Туркия ва Испанияда бўлиб ўтиши режалаштирилган.

Америкалик киноижодкор Майкл Митчелл Шарқ тарихини гоёт қадрлайди. У харбий кўмондонлардан бирининг образини ўзгача иштиёқ билан талқин қилмоқда. — Негадир шу пайтгача бўлган кўплаб тарихий асарларда Амир Темур образи ниҳоятда шафқатсиз инсон сифатида тасвирланган,

— дейди Майкл Митчелл. — Ушбу ижодий жараёнда иштирок этиб, буюк саркарданнинг асл маънавий қиёфасини, харбий салоҳиятини каниф қилдик. Буюк ипак йўлида жойлашган мамлакатнинг аввалдан қизқарган эдим. Мана энди ҳақиқий тарих билан юзлашдик: Амир Темур аслида Шарқнинг халоскор саркардаси, турк дунёси султонлари сингари жуда ақли, юксак салоҳиятли, маърифатпарвар инсон бўлган экан.

Амир Темурнинг қозиси Муҳаммад Кеший образини қорақалпоғистонлик актёр Кўпжўрсун Алланазаров ижро этмоқда. Бу қаҳрамон ҳар қандай қийин вазиятдан, мушкулликлардан осонгина чиқиб кета олади.

— Юртимиз ва хорижлик санъаткорлар иштирокида суратга олинаётган ушбу фильм кенг томошабинлар учун мўлжалланган бўлиб, тарихимизнинг номаълум саҳифаларини тўлақонли ёритишга, ўтмиш ва бугунги ҳаёт ҳақида тўғри хулоса чиқаришга ёрдам беради, — дейди Кўпжўрсун Алланазаров. — Томошабинлар аудиоторияси чиндан ҳам катта бўлиши тайин.

Шу ўринда айтиш лозимки, "Ипак йўли дурдонаси" XIV Тошкент халқаро кинофестивали доирасида ўзбек киноижодкорлари томонидан суратга олиниши режалаштирилган кўплаб тарихий фильмларга старт берилди. Жумладан, "Ўзбекфильм" кинокомпаниясининг янгиланган павильонига кинофестиваль меҳмонлари "Баҳодир Ялангтўш" тарихий фильмнинг биринчи эпизоди суратга олинганга гувоҳ бўлишди. Шунингдек,

режиссёр камерасида фильм қандай суратга олинаётганини шахсан кўриш, ижодий жамоа ва фильм актёрлари билан яқиндан танишиш имкониятига эга бўлишди. Фильм афсонавий Самарқанд Регистонининг бунёдкори Баҳодир Ялангтўш ҳақида ҳикоя қилади. У Регистон майдонида "Шердор" ва "Тиллақор" мадрасаларини барпо этган.

— Бир неча йил аввал ушбу павильон аянчли аҳволда бўлиб, томошабинбоп кинолар олиш имконсиз эди. Бугунги кунда давлатимиз раҳбарининг кинематографияни ривожлантиришга қаратаётган эътибори туфайли реконструкция қилиниб, жаҳон андалари даражасида фильмлар суратга олиш имконини берувчи ускуналар билан жиҳозланди, — дейди "Ўзбекфильм" кинокомпанияси директори Баҳодир Одилов.

2023 йилда Муҳаммад Али Искандаровнинг "Осиё арслони" фильмида бош роль ижро қилган ўзбек актёри Улугбек Қодиров билан лойиҳа бўйича яна бир шартнома тузилди. "Ўзбекфильм" кинокомпанияси бош директори Одилов ҳамда "Беларусфильм" киностудияси бош директори Владимир Карачевский таклифига кўра, иқтисодий ўзбек актёри Улугбек Қодиров билан уч томонлама шартнома имзоланган. Жаҳон экранлари сари йўл очилгани сайин хорижлик киноижодкорлар бизнинг кўнра ва ноёб меросимизни, юксак маърифий салоҳиятимизни эътироф этмоқда.

Ҳар сафар давраларда кино оламининг асосий вазифаси ҳақида гап кетганида, энг машҳур комик актёр Чарли Чаплининг мана бу ҳикояси ёдига тушади. "Болалигимда отам билан цирк кўргани борандик. Билет олишга навбатда турдик. Олимпиада эр-хотин ва оти болани бир ошпа турарди. Кийимлари эскириб кетган, лекин озода эди. Болалар жуда хурсанд, цирк ҳақида гаплаганишарди. Навбатлар келган, ота билет топиш дарчаси ёнига бориб, билет нарҳини сўради. Билет сотувчи нарҳи айтган эди, бир оз тисарилиб, хотиним билан биргаликда ота билан, раҳмат, жаноноб, деди. Улар кириб кетганидан кейин отам кўлимдан тортиди ва биз қатордан чиқиб кетдик. Чунки отамнинг ўша одамга берган 20 доллاردан бошқа пули йўқ эди. Ўша кундан буюн отам билан ўзбекистонга келдик. Бутун ҳаётимдаги энг эззал манзара мана шу бўлганди. У ўша кўралми қолганим циркдан ҳам чиройлироқ эди.

Тарбия назорат билан эмас, ибрат билан бўлишига кўпроқ амин бўлишим.

Дарҳақиқат, бугун экран қаршида ўтирган замонавийларимиз фақат рақамли олам ва талотўп жанрлар шовқинига асир бўлиб қолмастлиги керак. Инсоният маънавиятини юксалтиришга ҳар қандай улкан лойиҳаларни риволон хотиржам, ўз нафисдан голиб келган бўлишдан инсонларга тўғри бошқара олади. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек, "Кино жуда мураккаб, халқимиз, жамаиятимиз учун муҳим соҳа. Кино — бу тарбия замини" дир.

Муносабат

Рауфжон МАҲМУДОВ, Хоразм Маъмул академияси бўлим бошлиғи, филология фанлари доктори

Жаҳондаги қайси бир ривожланган мамлакат адабий ҳаётга назар ташласак, бошқа халқлар адабиётининг мумтоз намуналари таржима қилинганини кўрамиз. Ўзбек адабиёти ҳам бундан мустасно эмас. Академик Наим Каримовнинг "Жаҳон адабиёти" журналида эълон қилинган "Таржима санъати ва жаҳон адабиёти" мақоласида ёзилишича, туркий тилга илк таржима қилинган асар Низомий Ганжавийнинг "Хусрав ва Ширин" дostonи бўлиб, 1340 йилда хоразмлик таржимон Кутб Хоразмий томонидан форс тилидан туркий тилга ўтирилган экан. Шу боис, Кутб Хоразмийнинг ўзбек мумтоз таржима мактабининг асосчиси, дея баралла айта оламиз.

Таржима шундай мураккаб ва машаққатли иш бўлиб, таржимондан юксак билим, сўз бойлиги, мантқиқий тафаккур талаб этади. Ҳатто Алишер Навоийдек буюк даҳо ҳам Абдурахмон Жомийнинг авлиёлар ҳақидаги "Нафаҳот ул-унс" асарини таржима қилиш учун 20 йил тайёргарлик кўрган экан. Аслар мобайнида бадиий таржима ўзбек маданиятининг

ТИЛДАН-ТИЛГА КЎЧАЎТГАН САНЪАТ

ажралмас таркибий қисми сифатида ривож топиб келди. Утган аср бошларида Чўлпон, Мақсуд Шайхзода, Миртемир, Хамид Олимжон, Усмон Носир, Абдулла Қаҳҳор, Ойбек каби адибларимиз жаҳон адабиётининг нодир намуналарини ўзбек тилига маҳорат билан ўтирди. Кейинчалик Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов каби атоқли шоирларимиз назмдаги бетакрор таржималари билан китобхонларни Ғарб поэзиясининг мумтоз намуналарига ошно этди. Ўзбек таржима мактаби ананаларини бугун янги авлод таржимонлари маҳорат билан давом эттирмоқда.

Ўзбек таржима мактабининг энг ёрқин намунадаларидан бири хоразмлик улуг шоир ва таржимон Муҳаммадризо Эрнийёзбек ўғли Огаҳийдир. Огаҳий Кайковуснинг "Қобуснома", Саъдийнинг "Гулистон", Жомийнинг "Юсуф ва Зулайҳо", "Баҳористон" асарларини, Ҳилолийнинг "Шоҳ ва гадо", Маҳмуд Ғиждувийнинг "Мифтоҳ ут-толибин", Хусайн Вонз Кошифийнинг "Ахлоқи муҳсиний" каби ўнлаб тарихий-бадиий асарларини форс тилидан ўзбек тилига таржима қилган.

Кейинги йилларда мамлакатимизда таржимашуносликка эътибор янада кучайди. Президентимизнинг 2023 йил 28 ноябрдаги "Ёшлар учун минг китоб" лойиҳасини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори бу бордаги ишларда муҳим дастуруламал бўлмоқда. Қарорга мувофиқ, ёшларнинг интеллектуал ва илмий салоҳиятини янада ошириш, навқирон авлоднинг замонавий илм-фаннинг сўнгги ютуқлари билан яқиндан таништириш мақсадида жаҳонга машҳур илм асарини ўзбек тилига таржима қилиш вазифаси белгиланган.

2023 йил 22 декабр куни бўлиб ўтган Маънавият ва маърифат кенгашининг кенгайтирилган йиғилишида ҳам Президентимиз мамлакатимизда маънавий-маърифий соҳада амалга оширилган ишлар қаторида ушбу лойиҳа хусусида ҳам тўхталиб, келгуси йилдан миллий ва жаҳон адабиётининг энг сара намуналарини кўпиминг нусхаларда

чоғ этиш ва барча кутубхоналарга етказиб бериш чоралари кўрилушини таъкидлади. Шунингдек, таржимонликке масъулиятли меҳнатни муносиб рағбатлантириш учун улуг шоир ва таржимон Огаҳий номидagi халқаро мукофотни таъсис этишни таклиф қилди. Бу ташаббус эзиллар, адабиёт ва санъат вакиллари, таржимонлар томонидан катта хурсандчилик билан қутиб олинди. Таржимонликке машаққатли ва масъулиятли ишга ўзини бахшида этган, таржима санъатини ҳаётининг мазмуни деб билган соҳанинг фидойий вакиллари учун жуда катта рағбат бўлди. Амминманки, бу юксак мукофот истисодли таржимонларни кашф этиш, ўзбек таржима мактабининг янада ривожлантириш, халқимизни жаҳон илм-фан, адабиёт ва маданияти билан яқинроқ таништириш имконини беради.

GAZETADEGI MATERIALLARNI LOTIN EZUVIGA ASOSLANGAN OZBEK ALIFBOSIDA UQISH UCHUN MAZKUR QR-KODNI SKANER QILING.

"Янги Ўзбекистон" ва "Правда Востока" газеталари тахририяти ДМ

Бош муҳаррир: Салим ДОНИЁРОВ

Тахририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар. Газета тахририят компьютер марказида сақлаланди. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига "Колограм" МЧЖ масъул.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридagi Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 236. Буюртма — 112. 8848 нусхада босилди. Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А2. Баҳоиси келишилган нарҳда.

Навбатчи муҳаррир: Хайридинмурод Абдулфайзов Мусахҳиш: Аслидин Абдуразақов Дизайнер: Хуршид Абдуллоев

Манзилими: 100060, Тошкент шаҳри, Шаҳрисабз кўчаси, 85-уй